

TULEVIKU Rajavaa

Eesti keskkooli- ja gümnaasiumi- noorsoo ajakiri

SISU:	<i>Eeda Kook:</i>	OLE VALVEL!
	<i>Paul Kogerman:</i>	LÄBI RASKUSTE TÄHTEDE POOLE
	<i>Jaani Kross:</i>	SÕIT HOMMIKUSSE
		AKNAST VAATAJALE
	<i>Ilmar Sikemäe:</i>	KAS POISS VÕI MEES?
	<i>Robert Suteväe:</i>	JÕULIÖÖL
	<i>Imant Rebane:</i>	VALGE ÖÖ
	<i>Heino Alari:</i>	RAHUTUS
	<i>W. Livingston Larned:</i>	ISA UNUSTAB
	<i>Enn Kera:</i>	SÜDAMEST
	<i>Elsa Pikkor:</i>	„ . . . JA INIMESTEST HEA MEEL“
	<i>Johannes Aaoik:</i>	KEELEHARRASTAJTAILE
		KEELELINE HARJUTUSÜLESANNE
	<i>Juta Subbi:</i>	G. GUNNARSSON: „BORGI RAHVAS“
	<i>Tatno Kard:</i>	TERASENE RATSAVÄGI
	<i>Heino Rand:</i>	ATENTAAT KEISER ALEKSANDER 2-le
	<i>Zoja Kleimann:</i>	J. BOJER: „RAHVAS MERE ÄÄRES“
	<i>Agu Ubakioi:</i>	F. THIESS: „TSUŠIMA“
	<i>Ain Ainsaat:</i>	ANONYMUS: „ÜHE NORRA REISI KROONIKA“
	<i>Ralf Davve:</i>	KILLULINE KIRI PEALINNAST

KAS ON TÄNAPÄEVAL MEIE NOORSOO VAIMSETE HUVIDE
MÕONAAEG JA KUI ON: KUIDAS SELLEST ÜLE SAADA?
„TULEVIKU RADADE“ VÕISTLUSED. JAAPANI HÜMN.

Nr. 36

Nov.-dets. 1939

Õppetarbeid

kooskõlas õpetajate ja õpilaste soovidega valmistatakse ajakohaselt sisustatud ETK tehaseis

ETK koolivihud, vesivärvid „Vikerkaar“,
ETK kooliranitsad, portfelligid ja tindid
on parimad kaaslased edukal õppetööl!

Müügil ühiskauplustes ja koolitarvete müügikohtades

Valmistame

IGASUGUSEID TRÜKITOID MAITSEKALT

O S A Ü H I N G

K. Mattieseni trükikoda

TARTU, VALLIKRAAVI 4 / TELEFONID 24-80 JA 24-97 / POSTK. 46

EESTI KESKKOOLI- JA GÜMNAASIUMINOORSOO AJAKIRI

NR. 36

Riigivaraaeg

8. DETSEMBER 1939

V AASTAKÄIK

№. S 5197 \$ 4473

Ole valvel!

Ole valvel nüüd, kodumaa, vabaduseindel!

Ole kindel

kui teras!

Tõusva hävingu hevas

oma tahtmist te tippu

hoia kõrgemal kahuri-tuumast!

Hoia kõrgemal veetöö huemast

oma uljus!

Sinu kohus on loitlevi kätega, läbi surmast

kanda vaimse valedat lippu!

Läbi raskuste tähtede poole

KITSAD, keerulised ja takistusrikkad olid rajad, mida mööda meie rahval tuli sammuda nii majanduslikule kui ka riiklikule iseseisvusele. Läbi raskete aegade, läbi vaeva ja viletsuste meie esivanemad kandsid meie omapärasust, meie rahva kehalist sitkust ja vaimset teravust ning ehitasid seega meie rüügile, vabale Eestile, kindla alusmüüri. Elujulgus, truu kohusetäitmine, innukas töötamine ja vankumata tähe viisid meid samm-sammult edasi, läbi raskuste võidule.

Kuid kunagi ei ole meie vanemad selles suures heitluses oma olemasolu eest rahuldunud ainult tänapäeva eduga, vaid nad on püüdnud anda oma lastele võimalusi neist kaugemale jõudmiseks. Laiemad, siledamad ning kergelt läbistatavad pidid olema nende laste tuleviku rajad.

Ka tänapäevalgi riik, omavalitsused, seltskond ja vanemad teevad suurimaid jõupingutusi selleks, et teile, noored, anda võimalust õppimiseks ja vaimuvara kogumiseks.

Milleks kõike neid pingutusi?

Meil on veel palju teha ja saavutada : nii mitmelgi alal seisame teistest rahvastest taga. On palju tööpõlde, mis ootavad oma edasiviijaid, ülesehitajaid, ootavad võimsaid töömehi. Eriti nüüd, kus meie täies ulatuses astusime oma peremehe õigustesse, on meie pühimaks kohuseks rakendada viljakale ja autoovale tööle oma vaimu ning jõudu.

Selleks, et teist, noored, sirguksid meie tuleviku väärikad kujundajad, teeme meie suuri pingutusi teie kasvatamiseks ja õpetamiseks; meie ise teeme pingutusi ja nõuame neid ka teilt: võitlustes kujunevad ju mehed. Seepärast ärge laske heidutada end teie radadel üleskerkivatest raskustest ja takistustest, vaid nende kiuste, täis tõsist elurõõmu ja usku meie rahva, meie armsa kodumaa õitsvasse tulevikku, täitke omi kohustusi truult ja sammuge täie andumusega edasi

läbi raskuste tähtede poole!

Pingutava koolitöö kõrval olgu „Tuleviku Rajad“ teile vahelduseks teie töös ja katseradadeks teie tärkava omaloomingu avaldamisel, eeskätt kirjanduse alal.

Soovin „Tuleviku Radade“ toimetusele ja kaastöölisele nende ülesannete täitmiseks õnnelikku kätt!

Paul Kogerman,
Haridusminister

Jaan Kross

Kaks luuletust

Sõit hommikusse

Vaata puhkevat agu!
Praegu algame pagu,
milleks veel ajaviit?

Tuule sinine plagu
naerab me mastis nagu
rõõmleks, et lahkume siit.

Üle vasksete vete
kannab meid koidikukäte
õhetav tuliriit.

Cha lõkendav uri
hääbus randa ja suri,
lükki päevekeest . . .

Meil on vaid lainteturi,
laulev lumine puri
varjab meid tähtede eest.

Hardad — —? Keegi ei vaata!
Võivad vaid suudlusi saata
tuttavad Linnuteest.

Aknast vaatajale

Sinisest klaasist
katustel keksleb
vihmavoo sädelev tüll.
Jil kui ekstaasist
pöörleb ja peksleb,
kuldlehed tantsurüüks üll.

Naeravad tuuled.
Raputab ruute
rahehoo kõrk kastanjett.
Tundeis sul, kuuled,
kliriseb uute
tuskade sügisfalseit.

Pilvine kõrgus
embab sind väljast,
kirjude tuulte müriaad.
Vaevled kui võrgus.
Avarusnälgjast
nutta — on kõik, mida saad.

IKAS POISS VÕI MIEES?

JÕÖPRE taat jäi aleviku-poodi kellegi Kõrveküla peremehega juttu puhuma, pojale Juhaniile aga ütles käskiv-karmilt:

„Sina, poiss, mine nüüd koormaga koju. Minul on veel alevis üht-teist asjaajamist.”

Nõnda ta ütles — alevis, aga mitte alevikus. Ütles nõnda, pööris pojalt pilgu, pööris pooleldi seljagi.

Juhan-poiss võttis oma suitsupaki, tahtis vastata midagi mehiselt asjalikku. Kuid ei saanud sõnagi suust, nii väga oli rabanud teda isa üleolev kohtlemine. Tundis äkki, et polegi veel mees, vaid alles roheline poisike. Ruttas kohmakalt poest välja, häbist punetav.

Vabastas hobuse lasingu küljest, viibutas ähvardavalt ohje. Oli valmis loidu looma päitseist rebima, et aga pääseda rutemini kauplusest eemale.

Jõudis eemale kauplusest, möödus pagarist. Rahunes pisut, samm muutus tavaliseks raskeks. Kuid sisimas kääris edasi, silme ees virvendas.

Juhan on taadist tublisti pikem, aga see nimetab poisiks, olgu siis kodus, ent nüüd kutsub nõnda väljaski võõraste inimeste keskel, kohtleb nagu sulast.

Oleks veel vanust napisti või mehelikke omadusi, aga Juhan on ammu kaheksateist täis, suitsetab ainult paberosse, kaabib paar korda nädalas habetki ajada.

Juhan tammub mässav-hingeliselt koorma kõrval, ohjad peos. Sõnub endamisi: „Nihuke sigadus.”

Hakkab sadama harvu pehmeid hebemeid. Kõrb nilpab neid keelega, Juhan ei märka midagi.

Juhan on pikaldase loomuga. On ikka rahutu, solvunud, ajab rinna pingule, sammub rõhuga — tahab nii väga olla mees.

Jõuavad Juhan ja kõrb heinakoormaga teekäänule. Pöörduvad maanteelt külateeale.

Siis kuulevad eemal selja taga

pikka kellahelinat. Esmalt kuuleb kõrb, liigutab imestunult kõrvu. Juhan kuuleb alles siis, kui näeb hobuse veidralt kikkis kõrvu.

Juhan ei saa veel uudistavalt ümbergi pöörduda, kui juba kostab hele hüüd: „Tee lahti, Jõõpre Juhan ja sinu setukas!”

Kõrb kallutab pead, Juhan vaatab tagasi. Näevad: järgneb neile õhetav-põskne tüdruk tõukekelgul, Mä-taste Leida, valge kohev sall ümber kaela, valge barett tujukalt vasemal kõrval.

Tõukekelgu tooliseljal on kell. Leida täristab seda vallatult, naerdes kõrinal.

Tuleb tüdruk Juhani kõrvale, on peagu niisama pikk. Ulatab poisile käe.

„Tere üle hulga aja,” ütleb Leida ja kiidab naeratades: „Sa kohe heinaveoga ametis.”

„Jah,” vastab Juhan, tahab naerata vastu. Aga kokkub, tõsineb — mehele ei kõlba naer.

Astub siis määrdinud viltidega jõuliselt, mehiselt. Lausub põrinal: „Kodused heinad kipuvad lõpule, tõin Ravassaarest heinamaalt lisa.”

Vaatab vargsi Leidale näkku, kas see märkab, et on muutunud raskeks tema samm ning tugevaks hää, sest poisi-aastad on jäädavalt seljataga.

Leida ei vaata Juhani poolegi. Lükab oma kelku, hoiab pead kuklas, püüab suuga sadavaid helbeid.

Juhan tusastub, et ei nähtagi tema mehisust. Kuid vajutab endiselt järske samme. Vahest tüdruk lõpuks ikkagi märkab.

Kui ootus venib pikale, küsib Leidalt: „Kus siis sina käisid, kelk sul tühi?”

Hobunegi vaatab küsivalt tüdrukule, nagu imestades, et see sõidab tühja kelguga, samal ajal kui tema peab rebima rasket koormat.

Leida pilgutab kõrvile rahustavalt silma, Juhaniile aga ütleb: „Käisin

koolimajas, sain õpetajasaksalt näendiraamatu."

Pärib Juhan tüdrukult üht-teist näidendi kohta, küsib, millal on pidu. Ise vehib parema käega laiu kaari, nagu niites.

„Sa oled tragi poiss,“ ütleb Leida äkki, „peaksid hakkama ka tasapisi näidendis mängima.“

Juhan satub segadusse. Punastub tublisti, pomiseb: „Mina ei hooli nende kehkamite kometist!“

Mõistab Juhan, et on ütelnud poisikliku lolluse. Näpib pahuralt koor-mast kõrsi, tõstab mütsi kuklasse — on hakanud järsku palav.

Tüdruk tunneb piinlikkust Juhani segadusest. Lükkab oma kelgu hobuse kõrvale. Hakkab silitama selle lumist lakka.

Kui Juhan kõhatab, tuleb tüdruk tagasi tema kõrvale. Naeratab andes-

tavalt, küsib: „Aga kes sul aitas koor-mat teha?“

Vastab Juhan, silmis tänulik läige: „Taata, jäi teine poodi jalgu puhkama.“

Sammuvad edasi vaikides. Ainult kõrb nohiseb, vedades innuga rege, sest haistab kodu lähedust.

Kui härmas toomingate vahel kõsitav Jõõpre hakkab paistma, nihutab Juhan end Leidale lähemale ja kõneleb vaikselt, nii vaikselt, nagu ei peakski end meheks:

„Vaata, näitlemine on nihuke kunst, et igaüks ei saa sellega hakkama, ei oska kohe näidendit mängida.“

Vaikivad. Sammuvad kõrvuti. Kõrb rühib kodu poole, pea pingutusest ripakil.

Kui hobune hakkab kallama Jõõpre väravast sisse, noogutab Leida Juhanile kuidagi nukralt, nagu tundes kahju, et on lõpnud nende ühine tee.

Juhan ulatab tüdrukule parema käe, teeb samas tahtmatult vasemaga, ohje hoidvaga, järsu nõksu, millest kõrb jääb seisma ja vaatab etteheitvalt tagasi.

Surub tüdruk poisi laia kätt, ütleb üllatunult: „Küll sul on suur käsi, nagu täismehel kohe!“

Ütleb nõnda Mätaste Leida ja naerab heledalt. Annab kelgule tubli tõuke ning libiseb edasi mööda küla-tee.

Juhan seisab kohtlaselt, ei naera ega punastu. Seisab liikumatult ja vaatab läbi tiheneva saju kaugenevale tüdrukule järele.

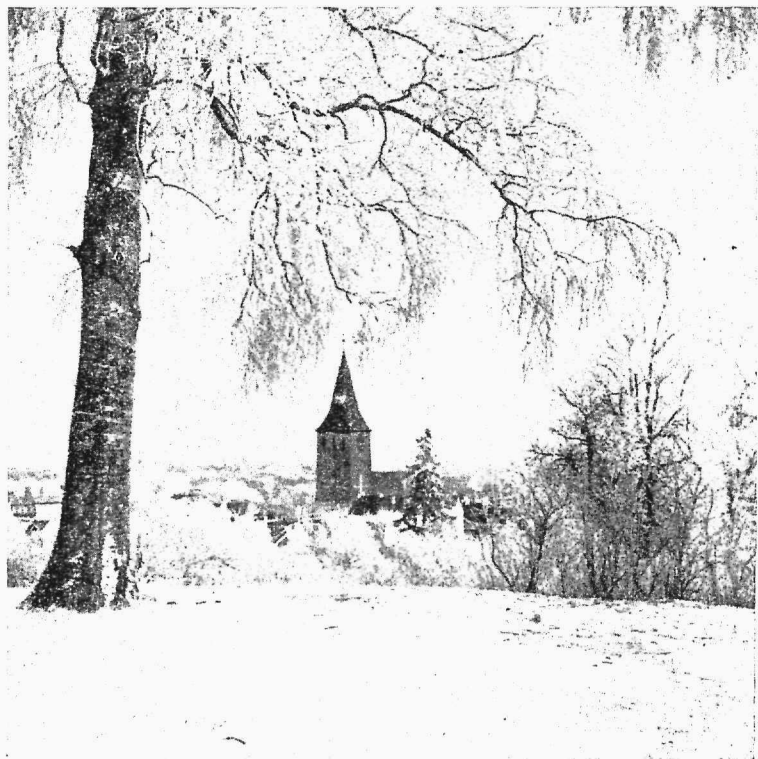
Hobune tunneb ohjade lõtvumist, hakkab liikuma edasi, äratab ohjadehoidja tardumusest.

Tuleb lähedale ema, suurrätt ümber õlanukkide, hüüab: „Näe, poiss juba kodus!“ ja küsib: „Kuhu taat jäi?“

Juhan vastab, taat jäänuvat poodi jalgu puhkama. Ja juhhib kõrvi edasi küüni poole.

Kuulis küll, et teda kutsuti poisiks, aga ei teinud sellest väljagi, ei krimp-sutanud põski ega siunanud mõttes.

Talutas hobuse koormaga küüni, pani värskest pakist suitsu hambuse põlema ja hakkas riisuma lumiseks-sadanud heinu — laiad kämblad ise-teadvalt ümber rehavarre.

Robert Suteväe

Jõuluõöl

TASAKESI sahisedes
liugleb lumi pilvedest.
Sahisedes, kahisedes
katab kõrred külma eest.

SAHISEDES, kahisedes
langeb puudelt valge rüü.
Pilve takka, lumest varjat
paistab hõbedane kuu.

RAHU tunned südames
sel õrnal vaikselt õöl.
Pühakotta tõtates
on saanud sõitmas teel.

Talv 1931, Lustivõeres

Valge öö

MAARIK teab, et praegu kustub päikese tulihelendav kera sügavais hangedes. Kiirte punane lõim väriseb lae all palkseinale; laudas on veel õhtueelset rõõmsat valgust. Tuleb pikk öö ..

Maarik on haige.

Rusuv raskus kontides on väsitanud kõik meeled ükskõikseks; pea tundub määratu kivimürakana, mis vaevab kõhna kaela. Ta on otsegu painajalikus pooluses, mis kord piitsutab mõtted teravalt selgeks ja virgeks, samas aga valgub kõik jälle kokku mustaks ja mõistmatuks kaoseks. Silmad on siis pimedad punasest valgusest, mis näib nagu kumavat ta enese lõõmavast hingest. Talle tundub, nagu langeks ta ääretus otsatuses ikka sügavamale, lõpmata. Ja siis tunneb ta oma keha laiali valguvat selles tühjuses, kõik muutub imekergeks ja nii õndsalikult hea on olla. Aga see vaheldub kohe valuga, mis kui nüri nuga tükeldab elundeid. Ja taas on väga raske.

Vist ei jõuaks enam tõusta, kui kat-suks, kuigi võtaks kogu jõu kokku. Põletav roidumuselaine on kõrvetanud lihaste värske jõu ja ei tahagi enam katsetada, ei taha rikkuda seda alistavat rahu. Kogu tahtejõud on jooksnud ükskõiksuse ummikusse. Veri ei pulbitse enam soonis kui kevadvetest paisul ojavool, nüüd see on kui vedel metall, mis niriseb veel vaevalt, jookseb siin-seal ummikusse, tardub, ja siis puurib valu kidane nool kramplikult värisevaid lihaseid.

Haiguse sõlmeline valuroosk piitsutab mõtteid ja meeli. Pildid ja kujutlused aina tormavad segaduses ja hingetus ajus otsegu loomakarjad põlevas savannis. Pea on kõle ja tühi nurm, kus rabeldes tuisklevad pööriöö tormakad tuuled. Ah, kuis nad on tüütavad kui näljased sääsed — nood mõtted! Nad takerduvad ajukurdudesse, tulevad — lähevad, tulevad ja nende tihe loor matab kõik lämmatav-raskelt enda alla. Alles hetk varem oli kõik nii tummvaikne nagu soo-

järve must pind põuapäevil, kui valged pilved on tuhkkuivad ja janunev tuul hingeldab veel vaevu vaigust lõhnavate tüvede vahel. Nüüd ei ole rahu, ei sugugi! Ainult tuisklev keeris on peas, terve möödunud elu on ta ees otsegu tuhahunnik iilinguis.

Maarik on haige. Ta kuulatab südame jõuetut rabelemist, see taob veel harvalt, otsegu jõudu kogudes igaks uueks löögiks. Maarikut valdab imelik paitav helus oma südame vastu. Ta on kui jonakas laps, see süda, kes tunneb oma jõuetust, aga ometi pingutab ristas hambail, enesel hinges tulikibe sapp ja silmis viha oma jõuetuse pärast. Aga ta lööb, puhkab ja lööb taas, nii et raskest pingutusest lämbub hingamine kurgus. Maarik aimab, et varsti väsib süda. Siis on viimaks rahu täielik, siis pole neid mõtteid ja neid möödunud päevade õrnvalusaid kujutlusi. Siis ei ole vist enam midagi.

Juba kolme päeva eest Maarik tundis veres imelikku rahutust, tundis, kuis väsimuse kuum laine voolas üle keha ja nägi siis, et ta oli üleni pärlendavas higis. Ta tundis, nagu oleks ta silme ees avardunud uus maailm oma laiade voogavate rohuväljadega, saavutamatu kaugete salude ja suvesinise taevaga, otsegu polekski ta ümber olnud madalaid aurusest õhust märgi laudaseinu ja väikest jäätunud akent ta ees, kust pilk ulatus vaid lu-

mise kuusikuni. Mingi ärev minekuerkus värises sõormeis, kuid samas tundis ta valu. See tõusis nagu kidane kera ta maost ja venis aeglaselt kurku, nii et hingamine lämbus ja mõistmatu, meeletu hirm tõukas Maariku suured silmad pärani. Siis voolas see valu laiali üle kogu keha ja küündis ajudeni, mis näisid kokku kägarduvat ja tuimenevat otsegu mingi kange happe mõjul.

Aga äkki oli see kõik kadunud, nagu polekski tõeliselt olnud seda suurt väsimust ja siis tuikavat valu, mis surises kui sula metall soonis ja kõrvetas kudesid. Maarik raputas oma suurt pead nagu imestuses ja inises kurvalt. Ta tundis äkki ablast isu. Ta tõukas pea kõrvuni põhusülemisse, mille perenaine ta ette restile viskas, et kahmata sealt heinatuusti. Ta sai selle kätte ja surus ahnelt keelega kurgust alla. Ta silmis elas nälg ja suu ahmis toitu.

„Sõge, sa ju päris vaevavees!“ imestas perenaine. Ta silitas Maarikut paar korda üle kaela ja selja. Ta tööst karedad käed tundusid nii õrnad ja pehmed, Maarik teadis, kui imeõrnad ja paitavad nad olid. Kord, üdna ammu, oli Maarik alles suurte uudistavate silmadega vasikas, kel jalgades aina keps ja suu möögimisi täis. Siis silitas perenaine tihti Maarikut — nad olid siis mõlemad nii noored! Ta võttis Maariku rumala näo oma käte vahele, silitas tema läikivat

karva ja rääkis temaga: „Sina, sina rumal vasikas, sina suur lehmake! Kas annad mulle palju piima, kas?!“ Maarik ei mõistnud seda, kuid ta arvas, et ta peab veel enam möögima ja kepslema. Ta lutsutas oma piimase suuga perenaise riided märjaks, müksas teda rindu ja puhkis ning möögis tema naervasse näoku roosade sõõrmete värisedes. Ülemelik rõõm oli kui elastne vedru ta jalgades, mis pani karglema, kuigi ta lõi oma kondised küljed valusaks vastu kitsast sulgu. Kas või hüppa üle madala aia välja päikesest valendavasse õue ja jookse, aina jookse, kõrvad tiibadena laiali!

Ka nüüd on niisugune kihk jalgades, aga väsimus hakkab jälle vaevama. Maarik ei suuda muud kui ammuda auravi sui, aina kõvemini. See on salapärane hirm ja meeletu igatsus ühtlasi, mis rabeleb kopsudes, tungleb välja, nii et ta on lämbumas oma ammumisse. Kogu maailm näib olevat vaid selles katkendlikus hüüus, mis vaibub tasaseks inimeseks ja korinaks. Maarik ehmub ise sellest, raputab pead ja inahtab süüdlaselt. „To-oh pe!“ imestab perenaine. „Küll sina aga mul rõõgid!“

Maarik vaikis otsegu kuulatades ja oodates — isegi teadmata, mida. Ta suured niisked silmad vaatasid südamlikult ja paluvalt perenaist ja ohe tungis ta suust. Pilg kiindus siis jäätunud aknasse ja süda

tagus liikmeid rammestavas ängistavas ning suures ärevuses raske haamrina.

Perenaine tõi asemele kuiva põhku ja läks siis. Maarik heitis maha ja hakkas aegamisi ning mõtlikult mäletsema. Suu oli hell ja väsinud, ta pidi tihti puhkama. Lõuad hõõrusid toitu raskelt, sest suu valgus sülge täis ja keel ketras selle venivaks niidiks, mis valgus suust liimja nirena. Suu oli seda nagu vatti täis. Ta vaibus unesegasesse olekusse; üksikud mälestuskillud tulid ja läksid. Kuulmine oli terav ja erk ning see nagu näiski teda veel siduvat selle maailmaga, kus süünd oli alguseks lootusrikkale elule ja surm lunastavaks lõpuks.

Õuepoelses nurgas kõkutas kukk ja lammaste juures rökkas kana läbilõikavalt kaagutada. Maarik tundis ta häälest: see oli valge lotendava harjaga kana, punaste silmadega, milles kelmikas ja nagu pilkavgi läige. Ikka ta kõõrutab ja kaagutab ja see mõttetu kriiskamine lõikab kõrvu ja otsegu teravad ohakad pistaksid ajus. Maarik on tüdinenu te- mast. Ta muneb Maariku pea juure müüriserval asuvasse kasti. Ta tuleb ikka veidi kartlikul ja koketeerival kõn- nakul, nagu oleks tal ees väga saladuslik ja tähtis toiming, kuid ometi kaagutab ta sellest tervele maailmale. Ja kui ta on pesal, siis vahib ta algul Maarikut, nagu tahaks see talle iga hetk kallale tormata,

kuid hiljem süveneb oma töösse, nii et lakaspunast kuma loomadele, kelle hin-

heidab vaid mõne üleoleva pilgu oma kanasilmadest. Ja siis lõikab jälle tema hüsteeriline kisa Maarika kuulmeisse, nii et on valus isegi sellele mõeldes, eriti nüüd haigena. Varajane tall määgib seal- samas heleda häälega nagu pilluks keegi tilisevaid helmeid vastu seinu. Ja siin kõrval mäletsevad lehmad reas, see on kuulda päris selgesti; üks sööb alles, rebib põhutuuste, ahmib ja rabeleb seal- juures.

On juba päris hämar, aga Maarik näeb, et Nupu on pööranud oma nudi- pea tema poole ja tema mustaläikelistes silmades on suur küsimus. Nupu on kõi- kide teiste lehmade sõber, aga nemad on kõik tema vaenlased. Ta tõuseb nüüd, küünitab oma alandliku näo Maariku poole, nii et kett ta kaelas tõmbub kõli- nal pingule. Nupu lakub Maariku kaela ja nägu, paksu karva sarvede vahel ja teravat koonu. Maarik sulle silmad, tal on hea kuulata, kuidas teise kare ja soe keel libiseb üle ta voldilise naha. Ja Nupu ise vaatab, nagu teeks ta suurt kurja, ta karvased põsed on täis aland- likke kurde. Maarikul on hea lamada, kuigi ta on haige ja ajuti tuikavad valu- hood kehas.

On juba päris pime, vaid jäätunud aken kumab ähmast lumevalgust, kui perenaine ja peremees tulevad lauta. Neil on latern kaasas ja see heidab tuhmi kol-

geaur tõuseb lakke kui mürkkollane tolm. Pubisev leek ei valgusta lauda nurki ja sulge, kust leegitsevad vaid suured silmad, nagu vahiks sealt valgust pelgav öö. Mõrkjas sõnniku ja loomade lehk, aurune õhk, mis on raske ja veniv hingata, ja sõbralik inisemine mäluvaist suist võtavad tulijaid vastu. Need vaatavad Maarikut, ajavad ta üles ja nende nägudel on mure. Nad ei mõista midagi teha, silitavad teda ja lähevad jälle. Maarik ammutab neile järele, kõvasti, otsegu tahaks ta hinge endal seest rebida. Ta hingeldab, süda lööb ränga lainena, milles juba pärast-tormise mere raskemeelset väsimust ja jõuetust. Ja siis ei tea Maarik, kas on see uni või ei ole enam midagi muud, kui vaid suur vaikus ja rahu. Aga ei, surm see ei või siiski olla, siis poleks seda maguskibedat valu, mida süda pumpab koos verrega üle kogu keha laiali.

Talvehommik ahetab nõrka valgust aknasse, kui Maarik ärkab teadvusele nii äkki, nagu oleks keegi virutanud raske teibaga ta kondisele kehale. See on jälle suur piin, mis lõhub nüüd ta pead, tuikab ühes südame raskete löökidega ja tõmbab pikkamisi nagu tulise oraga läbi ajude. Maarik upitab end põlvedele, viskub püsti ja tahab tormata mööda seinu üles, aga kettlöög rebib tagasi ja ta kukub vastu krobelist kivimüüri, aga see tundub olevat nii pehme nagu toores nahk ja näib painduvat ta raskuse all. Maarik rebib ketti, nii et söim annab järele ja kukub ümber, ta hüppab jälle jaluli seinale, nagu piitsutaks teda keegi. Maarik märatseb ja ammutab, ta hääl on võigas ja teised lehmad hakkavad seda kuuldes kartlik-hädaldavalt inisema. Ta ei jõuagi enam, jääb vait ja langeb tallatud sõnnikule. Kõik kondid on kanged ja kui hajub kehast haigusepiin, tunneb ta ka, et ta kukkudes on saanud viga.

Kui perenaine tuleb hommikustele talitustele, näeb ta, et Maariku selg ja piht on verine, ase tallatud. Maariku silmades on niiske rõõmuläige perenaist nähes; ta sõõrmed hõõguvad ja suust venib ila peentes niitides; kui ta pead pöörab, siis venib see järele kui peen võrk.

Tuleb ka peremees, seab sõime kohale ja viib Nupu Maariku kõrvalt ära teise seinu ääre. Ta toob Maarikule sületäie ristikeinu, pakub vett, aga Maarik ei puutu midagi. Ta tunneb küll, et ristik-

hein ei ole sugugi kopitanud ja vesi on soe ning jahunegi, aga suu on valus ning hell ja tülgestav tunne tõuseb maost suhu toitu nähes. Valus värin vapustab pead, kui ta näeb teisi loomi aplalt söömas. Ning siis heidavad nad täis kõhust ohatema maha ja hakkavad mäletsema suure mõtlikkuse ning rahuga. Nad uudistavad Maarikut ja nende silmis on ahne kadendus nende heinte pärast. Maarik ei hooli sellest. Talle on ükskõik, kas tuleb mõni neist ja sööb heinad või mitte, täiesti ükskõik nüüd.

Valuhood vahelduvad tuima roidumusega. Maariku ammumine paisub vahel mõirgamiseks, mis kajab vastu laudataguses lumises kuusikus. Ta rabeleb ja kukub ikka jälle vastu seinu, aga ta väsis nüüd ka ruttu. Seal on peremees ja perenaine, on vist ka võõraid inimesi. Maariku silme ees tantsivad punased leegid ja nendega ühes kõik, mis on ta ümber. Nad vaatavad Maarikut, nagu oleks ta alles silekarvaline vasikas, kel jalgades aina keps ja piimane suu möögimisi täis. Aga nende näod ei ole sugugi rõõmsad, seal on vaid hirmusegast mõistatust ja abitust. „Maarik on marus!“ ütlevad nad. Ei, Maarik on vaid haige, see haigus on nagu nähtamatu kiskja ta kallal, kes oma tuhat küünt on löönud tema sisikonda.

Nii tuli õhtu, sadas laia ja pehmet lund ning ilm oli soe. Aknad sulasid ja Maarik nägi sadu, mis varjas kuusiku. Kõik oli valge, oli lõputu lumehelvete langemine, nii üksluine ja muutumatu, kuid ometi kaunis. Saabus öö ja pimedus mattis akna. See öö oli vaiksem kui eelmine. Maarikut raputasid valupursked, mis algasid peast ja valgusid laiali, nii et kogu keha näis olevat täis valusaid ja torkivaid nõelu. Kuid need ei jõudnud teda enam üles ajada, ta vähkres vaid maas ja peksis jalgadega tühja õhku.

Hommikul ta ei jõudnud enam möögida. Perenaine tõi suure kääru leiba. See oli alles soe ja lõhnav, siin kibedat laudahõngus Maarik võis veel tunda, kuidas see nii toredasti lõhnas! Maarik küünitas pea andmisvalmi käe poole, aga kogu tema armetus olemuses tõusis äge protest leiva vastu, ta ei tahtnud enam vaadatagi seda. Suu valgus täis kibedat vett ja suunurgist niris ila. Temas näis olevat kaks erinevat olendit,

kes piinasid ja vaevasid teine-teist. Maarik ise oli juba nagu väljaspool seda võitlust, tema oli tuim kõige vastu.

Nüüd on taas öö, kolmas öö. Aken on sulanud puhtaks ja väljas on kirkas külm, mis ruutude alumistele servadele tikib uusi jäälilli. Nendest saab täis kogu Maariku kujutus — on suured niidud, kus värskes heinas tõstavad käharpäid tuhanded lilled, on kõrval kevadine lepik täis toomede puhast valendust, sinine taevaski on vaid suur lill, millel lumivalged pilvekroonlehed. Ja öö on täna valge. Maarik ei ole kunagi näinud nii valget ööd. Ka varasuve ööd on valged. Siis kumavad taevas ja veed vastastikku, tähed tuikavad sinenduses ja kuu veereb ruskena mäeharjalt-harjale ning soid hõlmab öö valge mantel, mille ta on heitnud oma õlgadelt. Varsti on jälle suvi, siis on Maarik ööd karjataras ja siis tuikavad tähed ja nende tähtede all on valge maailm suveöö lõhnus, tuhandeis häälis ja ulmades.

Aganüüd on valgem. Kuu on härmaskuusiku kohal, tähtigi on palju, aganad ei tuika värisevate südametena, täna on nad karmid karges taevas. Kuusiku vari ulatub peagu laudani, aga seal, kus pole varju, särab puhas lumi kui kerge rüü, mille lõime kootud peeni pisarselgeid pärle. Lumi kilgendab ja lautki on sellest üsna valge.

Aken on madalas ja Maarikul on nüü

hea vaadata seda valget ööd; ja mida ei näegi siit, see paistab veel selgemana. Nüüd ei ole enam piinu. Võib ju olla, et ongi, aga kõik tundub nii tuim olevat ja Maarik ei jõuagi enam teadvusele, et tajuda valupurskeid, mis südamest ja peast valguvad verre. Ja nüüd, kui kõik näib olevat möödas, on hämmastav see, kui tähtsuseta tundub varasem elu nende kolme kannatuspäeva kõrval. Muidugi, too elu oli kaunim, too ei olnud vaene ning kasin, vahest oli seal isegi seda, mida inimesed õnneks nimetavad, aga ometi on need kolm päeva tähtsamad aastatest, sest neis päevis oli vaid hõoguv valu ja neile ei järgne enam midagi. Praegu on juba rahu, suur ning sügav, ja varsti pole vist enam mõtteidki. On vaid talveöö ja lumi särab nii kaugele, kui silm ulatub nägema selles valguses. Üks loomadest ohkab pikalt läbi sügava une.

Sealt kaugelt läheneb midagi, läheneb ja kasvab helendavaks kettaks — see on vist üks nendest kargetest tähtedest. Täht lendab Maariku poole, kõik kaob tema ümbert ja ta on üks. Ja kui see tähekild jõuab just temani, pole äkki enam midagi, otsegu oleks kõik mingis nägematus kokkupõrkes hävinud.

Kuu paistab üle kuuselatvade kui raske vili, mille all koolduvad lumised oksad. Lumi helgib ja kilgendab kaugele, aga tähed on karmid ja vaiksed.

Heino Alari

H. Treffneri Güm.

IRAHUTUS

TUUL sahistab puude okstes ja vihmahood paiskuvad aeg-ajalt vastu akent. Nukralt kõssitab aia ääres gaasilamp ja valgustab hämarat, paha-tihti vihmavalinguisse kaduvat tänavat ning heidab tumedasse tuppa üksikuid valgusvihke.

Akna lähedal laua ääres istub nõrga petrooleumilambi hahkjas-kollases kumas noormees. Ta pea toetub raskelt vasakule käele ning parem hoiab sõrmede vahel kirjutamisvalmit pliiatsit.

Ta pilk viibib ainiti laual asetseva raamatu koltunud lehekülgedel, suundub vahetevahel aknast välja süngesse sügisõhtusse, tõmbub siis valuliselt tagasi raamatule, kus peatub seni, kuni mõni rabistav vihmahoog vastu akent teda mõtiskelust äratab ning vere ta kehas tugevasti jooksma paneb.

Imelik rahutus on vallanud teda.

Ta püüab süveneda raamatusse, kuid ei suuda. Ta püüab lugeda, kuid mingi ebamäärane tundmus või kujutelm liigub ta peas ja segab kõiki püüdeid mõtete kontsentreerimiseks.

Ikka jälle ja jälle hiilib ridade vahele see vormitu mõttepilt, mis teda, vaevalt 18-aastaseks saanud noorukit, nii tihti on kummitanud, Oh, ei! Mitte kummitanud, vaid mis talle paljudel kordadel nii palju rahuldust ja õnnegi on toonud.

Täna tundub see siiski kuidagi teisiti. Täna ei suuda see mõtiskelu luua enam rahuldust, vaid kihutab millekski, millest kihutatav isegi aru ei saa.

Noormees tunneb, kuidas iga täht noilt lehekülgedelt ta hinge sööbib, kuidas need keerulised tähtedekombinatsioonid talle näkku irvitavad, sõna-des:

„Sa ei suuda meid jälgida! Sa vilets...!“

Ja tõesti, ta ei suudagi seda.

— — —

Nagu ekraanil näeb see 18-aastane mõtteisse süvenenud nooruk raamatu lehekülgedel jälle seda armast, üksikuist mõttekildudest koosnevat tervikut, mis on võtnud korrapärase ja üllatavalt kauni kuju.

Tihti on ta sama vormiküllast pilti näinud, kuid täna on see jälle hoopis värske, mõjuv ja teotahet sugereeriv.

Äkiline vastu akent ratsutav vihmahoog ja tuule õudustavalt ägav ohkimine õuel katkestavad nooruki unistuse ja toovad ta tagasi reaalsusse.

Paugahtades sureb ta raamatu, püüdes peita nägemust, mida ta alles sekundeid tagasi oli näinud nende sõnatute lehtede vahel.

Ta arvab kuulvat hiilivaid samme selja taga, vaatab ringi, kuid toas ei viibi keegi peale tema.

Kohkunult pöörab ta silmad laualambi poole, süüdistades viimast tema unelmate ning hingeliste võitluste reetmises.

Noormees vahib püüdes aia süngesse sisemusse, kust ta aga peale pilkase pimeduse midagi ei näe. Siis tõuseb ta mõtlikult, riietub palitusse, võtab mütsi ja lahtisi hõlmu tormab tänavapimedusse.

Tuul tuiskab talle agaralt näkku ja kisub palituhõlmad kui purjed laiali, haarab mütsi ning pillutab selle tänavaporile.

Nooruk kohendab end ruttu, võtab mütsi tänavalt, lööb selle vastu kinnastatud kätt kuivaks, kergitab palitukrae, mis üle kõrvade ulatub, ja sukeldub nagu vari mööda plankude ning majade veeri tujukasse sügisõhe.

Ta seab sammud linnast välja lähedalasuva allée poole, et leida loodusüksinduses rahu, mida nii väga vajab ta erutatud meel.

Astunud paarsada sammu allée poole, näeb ta kedagi vastu tulevat. Nagu kartes, peidab ta end aias asuvasse väravaõõnsusse, et lasta võõral teda märkamatuks mööduda.

Lähenevas siluetis tunnevad väravaõõnsusse peitunud palavikulised sütena hõõguvad silmad t ü d r u k u.

Ta tunneb selles... kas tõesti on see tema...?! Poisi süda tormitseb. Kogu keha muutub kuumaks. Ikka tugevamini surub ta end õõnsusse. „Kui ta mind siin — nagu varast...?“ sähvab mõte läbi pea.

Tõesti... ta näeb enda ees, veidi kaugemal käeulatavusest teda — tütarlast, kellesse ta on armunud.

Noormees toetub tugevamini väravale ja paiskub porisele hoovile.

Tänavalt kuulduv surutud kiljahtus.

Kibe tuul pühib poisile teravaid külmi vihmapiisku vastu nägu, otsegu püüdes vaigistada tas mässavat tunnetelõoma...

Ma istun laua ääres ja kirjutatan. Nägu õhetab mul sügissajust ja südames on suurem rahutus kui kunagi varem.

Kas on tänapäeval meie noorsoo vaimsete huvide mõõnaaeg ja kui on: kuidas sellest üle saada?

Meie noortele on korduvalt ja pahasti ette heidetud vaimset mandumist, küllaldate vaimsete huvide puudumist jne. Nende etteheidetega on tulnud välja õpetajad ja vilistlased, kuid ka õpilased ise on leidnud, et nende kultuuriliste huvidega pole kõik korras.

Kuid — võib-olla on jutud mõõnaajast väljamõeldis ja vahest tänapäeva-noorsugu pole sugugi halvem, kui seda on olnud tema eelkäijad?

Nende küsimuste arutamiseks olgu alljärgnev poleemika-osa, kus käesolevas ja ka järgnevas numbris sellele küsimusele vastavad noored ise. Toimetus,

Imant Rebane

Tartu I Gümn.

EI, meie pole vaimset pankrotis, kuid meil puudub ind ja hoog, oleme ükskõiksed vaimsete harrastuste vastu. Peame selle loiduse ja laiskuse enesest raputama maha.

Tänapäeva-noorsool pole tarvis võidelda iseene ja oma rahva olemasolu eest. Oleme rajanud oma kultuurile kindla aluse, oleme iseseisvad. Siit peaks järelduma, et tänapäeva noorsugu püüab seesmist, esteetiliste ja kultuuriliste väärtuste poole.

Kahjuks pole see aga igakord nii. Noorus kannab eneses liikumistahet ja võitlemissoovi, ükskõik — kas uue loomiseks või vana purustamiseks. See loomupärane dünaamika on aga leidnud avara avaldamisvõimaluse meelipingutavas võistlusspordis. Viimane kasvatab ja arendab küll kehaliselt, kuid viib vaimu ühetoonilisuse ummikusse. Nii võib juhtuda, et produtseerime ülesportimise tagajärjel vaimset ja kehaliselt väsinud indivilde, kuigi mõõduka spordi eluline väärtus on kõigile selge.

Meie ütleme: „Spordis me unustame tänapäeva ühiskondlikud pahed, tunneme ennast vabana. Mis saaks meist, kui poleks sporti?“

Kas oleme siis tõesti väetite vararaugastunud noorukite põlv, kes veel ainult spordinarkoosi ja spordikarkude abil suudab ennast püsti hoida? Sport ei tohi meid võõrutada vaimsetest harrastustest, millest peaksime otsima tõelist naudingut. Sport ei või muutuda väärkultuuriks. Peame püüdma vaimset ja füüsiliselt harmoonilise ning hingeliselt mõranemata isiksuse poole! Tänapäeva noorsoo võitlusväljaks on aga staadion, kus kõik ideaalid on muutunud väga reaalseiks, konkreetset jalaga taotavaiks ja teibaga ületatavaiks, siin puhkeb ka noorsoo vaimustusjõud ergutavaks mõirgamiseks. Selle kõrval ei tohiks aga jääda vaimset jalutuks!

Teiseks tõmbenumbriks on tänapäeva-noorsoole tants odavamaigulistel pidudel, mis suuresti vähendab vaimseteks harrastusteks jäävat aega. Seda küsimust ärgu võetagu pedantselt, aga ometi see ei tohiks olla tänapäeva-noorsoo sool ja leib.

Kogu see füüsiline mina rõhutamine ja avalik iseene demonstrerimine annab põhisuuna ka mentaliteedi kujunemisele, mille „tervet ja elulist“ värvingut suurendab veelgi maailmapoliitiline printsip, mille aluseks on võim ning rusikas.

Tänapäeva-noorsoo vaimsetele huvidele on kindlasti labastavalt mõjunud see, et tänapäeval koolinoortest on paljud muutunud lugevaiks hakkmasinaiks, kelle igapäevaseks vaimutoiduks on kirjanduslikud kõlkad ajalehesabade ja põnevusromaanide näol. Nii viisi raiskame kasutult oma kasinat aega. Kui suure kooli kohta paar õpilast loeb Schopenhauerit, siis ei ole see veel üldine kirjandushuvi. Pealegi kui kirjandusliku kohtu korradamiseks tuleb peagu sundkorras värvata tegelasi, kes teose läbi loeksid. Noortes on hakanud tungima isegi mõningate vanade inimeste vaade, et töö varal tavaline inimene ei saavuta palju, suurema karjäärihüpped sooritatakse teistelt hoolaudadelt. Ja karjäär on liimpaber tänapäeva mentaliteedile, karjäär on tänapäeva ellusuhtumisele vastavaim eluvorm. Meie „eluideaal“ on tavaliselt karjäärideaal, võimalikult hästimakstava ja vähe tööd nõudva teenistuskoha leidmise ja mugava äraelamise unistus. Tähtis on tasu, mitte töö. Ometi võtame sellega iseeneselt isiku igavese õiguse oma tööst ja tegevusest rõõmu tunda. Töö peaks olema rõõm ja vajadus. Kuid see mõtteviis on meile paraku võõras ja võtab aega, kui jõuame ümberorienteerumiseni.

Meil pole tahet ega indu uuteks otsinguteks. Koolide ajakirjade koltunud lehekülgedelt kümmekond aastat tagasi õhkub vaimustust ja murranguvaimu. Praegu aga — mil-line ühekülgusus, üksluisus ja passiivsus. Ometi ei tohiks lasta seda ala söödistuda. Innustuda on tarvis! Vähem kuiva kroonikat, vähem statistikat, vähem ajalehtedest mahakirjutatud juubeleid, vähem fraase ja lausete lohemadusid. Rohkem mõtet, elavat vaimu! Ei maksa karta, vaimukate mõttesähvatuste tõrjeks pole tarvis kulukat pikse-kaitset.

Ka õpilasringide isetegevus käib vähikäiku. Süüdi on üldine loidus. Referaatõhtut tuleb lugeda haruldaselt õnnestunuks, kui referaadile koguneb 25 õpilast, mõnikord tuleb ainult kolm isikut: referent, oponent ja hooldaja-õpetaja!

Meie kriitika seisneb tihti ainult teiste mahategemises, et ise seetõttu kõrgemal positsioonil paista. Aga unustame, et suur ja tugev on ainult see, kes kõrgemale tõuseb teisi toetades ja kaasa aidates, mitte aga neid maha tallates. Peame mõtlema objektiivselt ja hindavalt-kriitiliselt, aga ka sallivalt.

Tekib küsimus: millega võidakse vabandada (mitte õigustada!) tänapäeva noorsoo karjäärihimu, passiivsust, aatelagedust, töömeeleolu puudumist jne.?

Üteldakse: ühiskond, sotsiaalne ülekohus, maailmas teostatav jõuprintsiip, elu ise jagab kõrvakiüle. Kuid nendest peaks noorus suutma üle kasvada niikaua kui ta noor on ja mitte „infantiilsete raukade põlv“ (K. R.-Ast).

Enam on süüdi tehniline-praktiline kasvatus. Õpinguis on tähtis ainult oskusprintsip. Lähtutakse ainult praktilisest (ja ülepraktilisest) elunõudest ja meie muutume blaseerunud masinanimesteks.

Tänapäeva nooruse ülesandeks on elu väimsustamine ja loova vaimukultuuri ausse tõstmine. See on meie kui väikerahva noorsoo esmajärguline kohus. Tõstkem esile vaba arenemisvõimeline indiviid kõigi teiste elukorralduste ees, inimsuse idee olgu suurim kõigist ideedest, vaimne jõud ennetagu kõik teised võimu-vormid! Noorsugu peab ärkama vaimsest loidusest.

Peame katsuma meid ümbritsevast rikutud miljööst ja ühiskondlikust miljööst üle kasvada. Meie ei tohi tunda ega sallida sõnu „raske“ ja „võimatu“. Lahendus ja parandus seisavad mõlemad meie eneste kätes.

Leho Eenmaa

A. Tõrvand-Tellmann'i Erakolledž

MEIE generatsioonile on pahatihti ette heidetud loidust vaimsete huvide vastu ja ükskõikset suhtumist ellu.

On täiesti arusaadav meie muutumine, paljud on muutunud: terve miljöö, maailma-vaated. Kuidas võiksime meiegi teisiti toimida?

Algame tähtsaimaga — kasvatamisega: noor inimene lihtsalt lämbub üleliigsest hoolitsemisest. Piltlikult: ei aita sellest, et toit peeneks näritakse ja suhu pannakse, tuntakse muret ka allaneelamise pärast. Teiseks: oleme palju suurema mugavusega ümbritsetud, kui meie vanemad nende noorusel. Meie näeme liiga kergesti oma soovide täitumist, puuduvad mured olemasolu pärast, sellega ühes ka tõsisem suhtumine ellu. Võin julgesti mainida, et igäüks meist peab ennast võimeliseks suurteks tegudeks. Täpselt selliselt arvasid ka meie vanemad noored olles, Nemad nägid aga, võideldes olemasolu eest, reaalsusi, meie näeme, heaoluga ümbritsetud illusioone!

Meil puuduvad vaimsed huvid? Usun, et avaldan paljude arvamise, üteldes: „Milleks peaksin mängima kõhna teadusejüngrit, kui on võimalusi aega hoopis lõbusamalt ja meeldivamalt mööda saata? Milleks on lõbustused, noorus, kui peame matma selle tolmunud raamatuisse, kuivadesse arvudesse?“

Nii ei saa eitada meie vaimsete huvide puudumist, õigemini mõõnaaega. Tuleb aga loota, et see on möödud; teisiti ei oskakski seda seletada. Võib-olla tulevad siiski veel kunagi päevad, millal peame ja oleme kas-või sunnitud näutama suurimat vaimutugevust.

Heino Ahven

Tartu Õpet.-seminar.

ÜSNA raske on vastata antud küsimusele, liiatigi veel siis, kui pole kaasa elatud aegu, missugused olid noorsoo, eriti koolinoorsoo vaimsete huvide hülgeaegadeks.

Kui jälgime Noor-Eesti ajajärku, ajastut iseseisvuse algaastail ja kümmeaastat hiljemgi, siis näeme, et need momendid olid kulminatsioonipunktideks koolinoorsoo vaimuelus. Nende üksikute ajastute vahel on olnud teatavad mõõnaajad, millal on saavutatud seisundist tagasi mindud.

Igale pingutusele järgneb puhkus. Analoogiliselt sellega võib seletada ka neid langusaegu vaimses elus. Väga võimalik, et praegune ajastu on üks selliseid loomulikke mõõnaaegu.

Kuid on teine ja võib-olla veel olulisem põhjus. Selleks põhjuseks pean praegust ajavaimu. Nüüdne mentaliteet on väga suurel määral võõrdunud nn. vaimuelust. Nähakse, et toores jõud ja võim suudavad saavutada elus rohkem praktilisi eesmärke, kui mõistuse- ja vaimuelu. Säärane võimukultus on mõjunud ka arenevaisse noorisse.

Kuidas praegusest mõõnaajast üle saada? Kui nüüdne olukord on ainult üks loomulikke mõõnaaegu, siis on asi lihtne: Puhkusele järgneb uuesti töötahe. Teisel juhul tuleks aga selgitada vaimu kõrgemaiseismist jõuprintsiibist.

Herk Viisnapuu

Nõmme Gümnn.

TÄNAPÄEVAL kui ka kõigil möödunud aegadel on noorus oma aja peegelpilt. Noorte maailmavaade tekib otsesest ümbrusest. Kui täisealine võib tagasi vaadata oma kogutud üleelamusile, siis noor elab vaid oma aja le ning kõik muu on talle müüt.

Mis on pakkuda tänapäeva ajastul ülevat meile, noortele? Kogu maailm on sõjakeerises. Vaevalt kusagil leidub lapikest maad, kus elaks inimene rahu ja võiks tööd tehes julgelt vaadata tulevikku. Ajakirjanduse ärevad teated ujutavad meid üle, raadio toob meile koju maailma rahvaste vastastikuse sõimu ja üksteise mustamise. Meie, noored, näeme, kuidas kaovad iseseisvad rahvad, kuidas sõda hävitab riigid, näeme inimmasside väljarändamisi. Pole imestada, et noored sellises õhkkonnas kaotavad vaimsed huvid, elu ise kisub meilt usu ülevasse ja suurde.

Kui vaadelda kooliringide tegevust, siis näeme, et laskur-, samuti spordiringidest võetakse kaks korda nii palju osa kui teistest ringidest kokku. See on a ja nähe. Elame spordiajastul, kus esirinnas sportlike huvide tõstmine. Sport on saanud noorsoole igapäevaseks leivaks. Sport nõuab enesedistsipliini ja enesesusaldust. Kui meil, noortel, poleks sporti, mis hoiaks meid siis ülal?

Kooli õppetöö ei anna niipalju mahti, et süveneda mõnesse kõrvaltegevusse. Spordihuvigi puhul näpistame aega õppeajast. Ent sportimine juba rahulikul ajal on vajalik noorele, kes istub päevas vähemalt kaheksa tundi õpperaamatu taga. Kui ta sportimise asemel need ülejäänud tunnid päevast kasutaks mingite vaimsete huvide arendamiseks, siis ta tervis ja närvid ei peaks kaua vastu sellisele olukorrale.

Veel tundub, nagu hakkaksid õpilasringide tegevuskavad ajajooksul iganema: aastast-aastasse kordub ikka sama, mistõttu ka leigus osavõttust. Seejuures ei saa aga süüdistada ringide juhatusi, kuna need vähese aja ja töökoormatuse tõttu ei suuda teha imet. Üldse peab mainima, et õpilased, eriti gümnaasiumiõpilased on õppetööga ülekoormatud.

Kuidas panna piiri vaimsete huvide langusele, seda on raske ütelda. Tekkinud olukorda peab küll vist võtma esialgu paratamatusena. Kui rahuneb maailm, siis kerkivad jälle esile vaimsed huvid ja ühised sihid. Seepärast ei tohi sugugi kahelda, et mõnest praegusest „mõõnaaegsest“ noorest ei võiks saada tulevikus meie silmapaistvaim vaimufegelane. Praegune aeg nõuab relvakäsitsemist ning sporti ja seda meie, noored, olles teadlikud meie ülesannetest, harrastame ka täiel määral.

VAIMSETE huvide mõõnaaega tänapäeva-noorsoo hulgas ei ole. Jutud mõõnaajast on vaid meile endile suhu pandud sõnad ja on kahju, et nii mõnigi noor need omaks on võtnud ilma pikemalt järelemõtle mata. Pole mingit vaimset mandumist ja seepärast on asjata otsida teid sellest üle saamiseks.

Millega võidakse tõestada vaimsete huvide mõõnaaega? Igas ühiskonnas on alati ja igavesi olnud allpool keskmist seisvaid liikmeid. Mispärast otsustatakse noorte üle nende mõningate blaseerunud õpilastüüpide põhjal, keda võib kohata Sillanpää „Suveöö unenäost“ rääkides südalinnas promeneerimas, nurga taga suitsetamas ja igas peosaalis? Mispärast seatakse mõõdupuud just nende järele, kelle maailm on tühi, kelle silmapiiri varjab „mina ise“, kes alati nurisevad ja vinguvad? See on, nagu püüaksime näpu elavhõbedanupule surumise teel tõsta kogu toa temperatuuri.

On õigus: need kujud jäävad kergesti silma. Aga need paljud, kes hoolsalt oma tööd teevad, kes on kõrgemal keskmisest, kes jõudumööda teevad kultuuri, kuid kelle jõust ja tahtmisest siiski ei jälku millegi maailmaüllatava loomiseks? Neid ei nähta. Neid ei tahetagi vist näha? Kes Pariisi kõike musta ja halba otsima läheb, see seda ka leiab ja kes noorsoo hulgas ainult mõningaid blaseerunud tüüpe näha tahab, see neid ka näeb. Kuid need nn. „igapäevased sangarid“, keda me hädasti vajame, kuid kellest kunagi ei kõnelda, need peavad siis „nendesinaste“ pärast kannatama ja etteheiteid taluma. Keegi nagu ei tahakski näha tänapäeva noorte tööd ja huve. See on päevast päeva pidev kohustuste täitmine, tagavarade ja jõu kogumine tulevikuks ja sellest ülejäänud aja otstarbekas veetmine. Selle viimase hulka võivad rahulikult kuuluda ka kinod ja peod — ei pruugi ka vaimsest mõõnaajast kurtma hakata, kui vahetevahel mõnele noorele kriminaalromaan kätte juhtub. Ka hea ja ilus riieetus ning maniküüritud käed pole veel vaimsete huvide mõõnaaja tunnused.

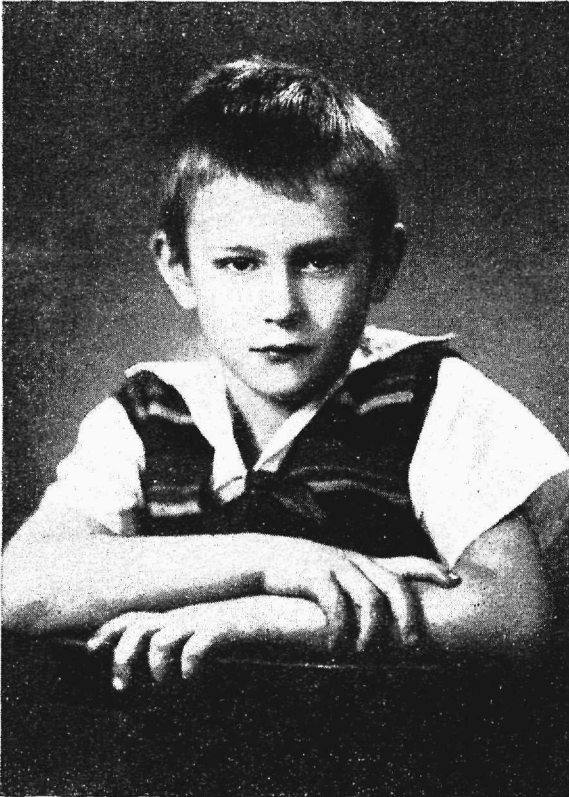
Tänapäeva noor on mitmekülgne. On väga palju, mis teda huvitab. Ta käib meeleldi teatris ega vaata seal ainult halvasti arvestatavaid operette. Kinosaalides paeluvad teda peale armastusjantide ka ajalooliselt ja kunstiliselt väärtuslikud filmid. Ta külastab kontserte ja kunstinäitusi, isegi kirikus näeb teda jultust kuulamas. Ta õpib eraviisiliselt võõrkeeli, muusikat, laulu ja tantsu. Ta käib ka muusika- ja kunstikoolis ennast täiendamas. Ta ostab entsüklopeediaid, sõnaraamatuid, leksikone ja luuletuskogusid. Tema raamatukogus leidub Nobel'i laureaate, Põhjamaade Romaane, „Loominguid“ ja pole ka väike see osa, mida täidavad Tagore, Nietzsche, Schopenhauer, Dostojevski jt. Ta oskab ka tihti nende meeste ütlusi tsiteerida neid väärsti mõistmata ja võib suurema vaevata tarvitada võõrsõnu. Ta on päevasündmustega kontaktis, loeb ajalehtedest peale tutvuskuulutuste ka juhtkirju. Tema maitsegi on arenenud ja tihti peale originaalne, vaadatagu vaid tema valmimatud dekoratsioone! Mida temalt veel tahta? Et ta kaheksateistkümnenda-aastasena ise looks midagi surematut? Tänapäeva noor on ka viisakas. Ta jätab mõnes suhtes vanadele eesõiguse.

Vaimset mandumist ei ole, on vaid kaunis suur passiivsus. Kuid see ulatub ainult nendele aladele, mis seisavad kaugel, mis on raskemalt saavutatavad, ja kõik oleneb tihti suurel määral meie endi liiga karmist kriitikast ning nõudlikkusest.

Meie koolis väljakuulutatud kõnevõistlusest osavõtjate arv tõusis nädala jooksul 29-le. Veelgi raskem on vist uskuda, et teemade hulgas leidub selliseid, mis eeldavad huvi ja suurt tööd. Näiteks: „Meie ja meie aeg“, „Vormiriietus“, „Noorus ja nagu keskiga noorust näeb“, „Linnade majanduslik ja kultuuriline tähtsus“ jne.

Nii et pole põhjust raputada päid ja otsida „rohtu, mis avitaks“, kui pole veel haigust. Tänapäeva noorsugu on vaimsellt täiesti terve, tal on küllaldaselt, võibolla kohati liigagi palju huve. Ta on niisugune, nagu ta olema peab, ja kui talle midagi ette heita saab, siis ainult tema žesti, kui ta ükskord oma ülemeelikuses mõistis iseennast vaimsellt pankrotti.

Soovitavam oleks seepärast jätta kõik jutud vaimsest mõõnaajast. Selleks pole tõelist põhjust. Ja meie, noored, meie ise teame, mis me oleme, mis me võime ja mida meilt oodatakse. Meie teeme oma töö ja täidame oma koha hästi. Edasi samas vaimus!

Isa unustab

W. Livingston Larned

„Isa unustab“ on neid palakesi, mis kord siira tunde mõjul paberile panduna äratav vastukaja nii paljude lugejate südameis, et teda aegajalt ikka ning jälle uuesti avaldatakse.

Pärast esmakordset ilmumist umbes viieteistkümne aasta eest on „Isa unustab“ ilmunud sadades magasinides, kodude ajakirjades ja ajalehtedes üle kogu maa. Peagu niisama laialt on teda trükitud paljudes võrkeeltes. Teda on kantud ette koolides, kirikutes, loengutel. Raadios on ta loendamatu kordi seisnud kavas mitmesugustel puhkudel. Kummaline küll, isegi kolledžite ja ülikoolide ajakirjad on seda kasutanud. Mõni pisike asi näib teinekord salapärasel kombel „liimile võtvat“. See jutukene izatahes on võtnud küll.

KUULA, poeg: ma kõnelen seda sulle, kuna sa magad, üks käeke kõveras põse all ja valkjad käharad salkus niiskel otsaesisel. Hüüisin üksinda sinu tuppa. Alles mõne minuti eest, kui istusin lehte lugedes kabinetis, valdas mind hingemattev südametunnistuspiin. Tulin nüüd süüdlasena sinu voodi ääre.

Ma mõtlesin seda, mu poeg: ma olen olnud paha sinu vastu. Ma tõrlesin sinuga, kui sa kooliminekuks rõivastusid, sest sa tõmbasid ainult koraks rätiga üle näo. Võtsin su käsile, et sa saapaid ei puhastanud. Käratasin vihaselt, kui sa oma asju põrandale loopisid.

Ka einel polnud ma sinuga rahul. Sa pillasid toitu maha. Sõid liiga ahnelt. Panid küünarnukid lauale. Määrisid leivale liiga paksult võid. Ja kui sa ära mängima läksid ja mina rongile ruttasin, keerasid sa ümber, viipasid käega ning hüüdsid: „Head päeva, isa!“ ja mina kortsutasin kulmu ning ütlesin vastuseks: „Hoi a rind ees!“

Siis hakkas see õhtu eel uuesti otsast peale. Teed mööda tulles märkasid sind põlvili maas kuuli mängivat. Su sukad olid katki. Ma alandasid sind teiste poiste ees, viies sind endaga koos koju. Sukad on kallid — ja kui sa ise neid peaksid ostma, küll sa siis oskaksid ette vaadata! Kujutle, poeg, sääraseid sõnu isa suust.

Kas sa mäletad — hiljemini, kui ma raamatukogus lugesin, kuidas sa sisse tulid, aralt, silmis kuidagi nagu haavunud ilme. Kui ma vahelesegamise tõttu kannatamatult üles vaatasin, jäid sa kõheldes ukse juure seisma nagu ei julgekski enam edasi tulla: „Mis sa tahad?“ sähvasin ma.

Jaapani hümn

*Õitsku keisri sugu tu-
hat ja veel kord tuhast
aastat, kuni väikene
kivi kaljukes muutub
ja sammal teda kaatab.*

Sa ei ütelnud midagi, söötsid aga läbi toa nagu tormi-iil, heitsid käsi-
varred mu kaela ümber ja suudlesid mind ja su väikesed käsivarred pinguldu-
sid hellusest, mille Jumal oli istutanud õitsema su südamesse ning mida isegi
hoolimatus polnud suutnud närbutada. Ja siis olid sa läinud, joostes müdinal
trepi üles.

Nojah, poeg, see oli varsti pärast seda, et mu leht libises mul käest ja
mind valdas kole, ahistav hirm. Mida on teinud minust harjumus? Harju-
muslik noomimine, tõrelemine — see on mu tasu sulle selle eest, et oled poiss.
Ei see tulnud sellest, et ma ei armastaks sind; see tuli sellest, et ootasid noo-
ruselt liiga palju. See tuli sellest, et mõõtsin sind oma aastate möödupuuga.

Ja sinu loomuses on ometi niipalju head ning ilusat ja siirast. Sinu
südameke on suur nagu koidupuna avarate kinkude kohal. Seda näitas sinu
äkiline sissetormamine, et mulle head ööd soovida. Muu ei tähenda täna
õhtul enam midagi, poeg. Ma tulin pimedas siia sinu voodi ääre ja põlvitasin
seal häbistatult!

See on vilets hüvitus; ma tean, sa ei saaks veel aru neist asjust, kui sulle
päeval neist räägiksin. Aga homme püüan olla tõeline isa! Tahan olla sulle
seltsimeheks, kannatada, kui sina kannatad, ja naerda, kui sina naerad. Ham-
mustan keelt, kui kerkivad kannatamatud sõnad. Kordan endamisi nagu
rituaali: „Ta on ainult poisike — väike poisike!“

Ma kardan, et olen näinud sinus meest. Aga kui ma sind praegu vaatan,
poeg, kõveras, väsinult seal sängis, siis näen, et sa oled alles laps. Eile olid sa
ema käte vahel, pea tema õla najal. Ma olen nõudnud liiga palju, liiga palju.

Enn Kera

Tartu Kommertsikool

Südamest

JUSTKUI kulda,
Puhast karda
Täna taotud taevaks.
Sumbund õhku,
Rasket rõhku
Surub alla vaevaks.

Päikesilm kui ratas vaske,
Kuldab hämmelduvat kaske,
Mis nü raskelt,
Raskelt, raskelt
Laşknud alla oksanõred?
Mullani neist kooldund mõned.

Siis kaob sära.
Päevakära
Häübub nagu õhku.
Vaibub vaikseks,
Mustalaikseks,
Aimates kui ohtu.

Korrağa kui kahurmürin
Päüseb valla. Paisub värin
Ümberringi,
Nagu hingi
Püüaks vanakuri ise —
Tuiskab liiva, pillub rüsi.

Ummisjalu,
Sest ei talu
Enam seda põrgut,
Jooksen aina
Nagu naine,
Kellel jalus võrgud.

Homnikul kuid päike paistab,
Nii et kinnisilmi haistad
Hella sära.

Nagu tera

Lõikab silmist unejätku,

Kuigi mõtled: „Kurat võtku

Kõiki, kõike.

Unelõike

Söögu soend või karu.

Hetkeks ainult

Võtku minult

Südamest see maru!“

(„Iloli“ luuletuste-võistlustel
i auhinnaga kroonitud)

„ . . . ja inimestest hea meel“

ALEVITAGUSEL maanteel sammub noor naine, veel päris noor. Jõulukellade helin hüpleb läbi hämarduva õhtu ja puruneb tuhandeks tillukeseks kõlakilluks. Üksik sammuja kuulab neid ja mõtleb keset nende helinat oma naeratlevaid mõtteid, leebeid ja sügavasti õnnelikke, millesse virvendab lapselikult õrnu hõllanduslikke varjundeid.

Mõned veidi hilinenud kirikusseruttajad mööduvad temast ja kui ta jõuab mäeveerule, mille tipul puude vahel asetseb kirik, näeb ta inimesi sisse minevat suurest uksest, mis avaneb vaikselt.

Mõnikümmend sammu kirikust edasi on metsatukakese taga paar-kolm maja, viletsakesed ja nagu külmast kokkutõmbunud, kuid akende särades tagasihoidlikus jõuluhelenduses. Üksik mineja kohendab pakke kaenla all ja kaeblikult häälitsedes avanev jalgvärv laseb ta esimesse õue. Siin majas teab ta elavat kaugelt sugulast-naist, kelle rohkele lasteperele ta tõttab viima jõulukinke. Ukse avanud, paiskub talle aurujoana vastu umbset soojust, mille leitsakusse seguneb keevate kartulite, tubaka ja kuivavate lapseriiete lõhna. Koldetule paistel istub mehemürakas, suitsupilved ümber pea, ja nagu mingi umbusu vimмага ümised mõne sõna sisseastuja tervitusele. Silmapilgu pärast on hiline väisur piiratud kolmest tunglevast väikemehest, kuna vanim lastest, kuueaastane tüdruk, seisab kartlik-kohmetult veidi eemal. Ema on nüüdsama läinud kirikusse.

Lapsed ümbritsevad kilgates pakkide avajat, surudes üksteise võidu lähemale, ootusrikas pilk jälgimas avaneva paberi ja avaja käe iga liigutust. Huulilt pääseb hõiskeid ja säratähti süttib silmis. Suurem tüdrukki on võitnud oma kartlikkuse ja seisab nüüd rõõmust sõnatult ja suuri silmi uute riiete, pildiraamatute ja maiustuste keskel, pilgust kadunud tavaline hirm, mis on jäänud sinna vöörasisa toore kohtlemise jäljena, sest temas, isatus, kes piidles ema seelikusiilu tagant juba ta abieludes, nähakse üleaurust suud söögilauas ja ainult emasüda varub talle mõne salajase hellituse.

Väikeste rõõmust veel rohkem särema lõõnud pilgul vaatab noor naine vadistavaid ja heintel hullavaid lapsi, kes lärmaka sõõrina saadavad teda. Köögis istub endiselt süngepilguline mees.

Õueväraval märkab lahkujat, et ta on tulnud ühe kindaga. Küllap teine on veel praegugi väi-

kese Juku käes, kes teatava kartusega oli vaadnud selle pehmet karvoodrit, sõnades ise „aua-aa-auh!“ Hellalt naeratlevi huuli pöördub ta tagasi. Laste lärmi sekka ust avades näeb ta ainsa silmapilguga, et suurem tüdruk on rutakalt lauast möödudes lükanud selle servalt maha pühadeks topitud paberossid. Metsik hirm peegeldub tüdruku silmis ja karjatus paiskub huulilt. Väiksemad lapsed seisavad kokkunult, peod veel täis maiustusi, tüdrukuke aga jookseb kiunudes toanurka. Salajane pealtvaataja laseb ukse jälle kinni, tõmbub heitunud ja millestki värisedes tagasi ning paljast kätt varukasse surudes ruttab jooksujalu teel, kus säravad väikesed lumelilmad, nagu oleksid nemadki pisarais. Kiriku kohale jõudnud, kuuleb ta vana talumehe väljumiseks praotunud uksest pastori kõlava häälega üteldud lausekatkendit jõuluöö rõõmusõnumist: „ . . . ja inimestest hea meel.“

Ülal leegitsevad tähed nii lohutavalt, et nende alla võiks põlvitada nimetuks südamepalveks siinsamas keset vaikust ja värsket lund.

Keeleharrastajaile

ESTI keel peaks paremaks — rikkamaks ja ilusamaks saama, alles siis saab ta meie armsaks ja kalliks, ainult siis peame temast lugu kui väärt esemest, mida me ei tahaks ühegi teise vastu vahetada. Eesti keelt paremaks teha on täiesti võimalik, kui me seda aga tahame. Üks vahend on see, et me vähemsoodsate vormide asemel tarvitame teisi soodsamaid, niisuguseid, millede läbi keele kõlavus ja ilu võidab. Teine vahend on, et keelt puhastame vigadest ja halbadest kalduvustest ning harjumustest, mis teda rikuvad; ja kolmas — et me teda rikastame häade uute sõnadega.

Kõigi nende kolme vahendi alal on olemas ametlikult lubatud võimalusi, neid on vaja ainult kasutada. Kui me neid ei kasuta, siis oleme ise süüdi, kui meie eesti keel jääb vähem häaks, kui ta võiks saada.

Neist ametlikult lubatud võimalustest märgitagu alljärgnevas mõned:

1. i-mitmuste tarvitamine t-mitmuste asemel, näit. vormide „ilusatel hommikutel“ asemel *ilusail hommikuil*, mis viimased on ametlikult täiesti lubatud vormid, nii et tuleb aina imestada, et neid ilusaid ja kõlavaid i-mitmusi ei tarvitata rohkem ja suurema järjekindlusega. Isegi gümnaasiumi lõppklasside õpilased, kes on koolides aastate kestel kuulnud i-mitmusest ja teinud selle moodustamiseks palju harjutusi, kirjutavad üha edasi karedakõlalisi, nii-ütelda -utesates-favaid t-mitmusi („ilusatel hommikutel, tähtsatest ettepanekutes“). Osutub, et nad i-mitmuse tarvitamise tähtsusest sugugi pole teadlikuks saanud.

2. *-telema-* ja *-tlema-*lõpuliste nn. frekventiivverbide muutmine nagu sõna *tulema*, vähimalt vormides *tulla, tulnud, tulnud, tullakse, ei tulda, tulge*, järelikult *käsitella, käsitelnud, käsiteldud, käsitellakse, ei käsitelda, käsitelge* (mitte „käsitleda, käsitlenud, käsitletud, käsitletakse, ei käsitlefa, käsitlege“). Samuti siis ka verbid *kujutlema, esitlema, arutlema, taotlema*, ka *mõtiskelema, tantsiskelema*. Viimastest võiks tarvitada ka i-minevikku: „*ta mõtiskeli, nad tantsiklesid*“ (pro „*mõfiskles, tantsisklesid*“).

Ka seda tuleb imestada, et meie noorsugu ei taipu neid ilusaid vorme küllalt järjekindlasti, mõned koguni üldse mitte tarvitada.

Tagasi tulles i-mitmuse juure tähendatagu, et i-mitmus on kahesugune:

1) diftongiline (kaksikvokaalne) — *-eil, -ail, -uil, -eis, -ais, -uis, -eist, -aist, -uist* jne., näit.: *niisuguseil tähtsail ettepanekuil*; niisuguseid difton-

gilisi i-mitmusi tuleb tarvitada järjekindlamini, sest just nendega välditakse karedakõlalisi t-mitmuslikke vorme (*-ates, -utes*).

2) üksikvokaalsed *-il, -el, -ul*, näit.: *suuril sõnul, amellikes asjus*; — neid üksikvokaalseid i-mitmusi ei tarvitse ega sobigi tarvitada järjekindlasti, vaid ainult teatavais erijuhtumeis, ja nimelt lik- ja nik-sõnadest (*ametlikel ametnikel*) ja omadussõnadest, mis atribuudina on i-mitmusliku sõna ees (*kõvvul esemeil, teisis asjus*); sest ei ole hea, kui i-mitmusliku vormi ees on t- või d-mitmuslik omadussõna („*kõvadel esemeil, teistes asjus*“).

ne- ja *us-*sõnadest võib tarvitada niihästi t- kui i-mitmust: *inimestel* ja *inimesil, asutustes* ja *asutusis*. Ainult i-mitmuslikku sisseütlevat, eriti aga ilma- ja kaasaütlevat käänat ei ole neist hää moodustada, seepärast tarvitatagu neid käändeid *us-* ja *ne-*sõnust pigem t-mitmuses: *asutusteta, inimesteta* — *asutustega, inimestega, asutustesse, inimestesse* (mitte „*asutusisse, inimesisse*“).

Tähendatagu veel, et omadussõna võib väga hästi olla diftongilises i-mitmuses ja ka likel-mitmuses d- ja t-mitmusliku nimisõna ees, kui i-mitmus sellest nimisõnast ei ole üldse võimalik (näit.: *tegudest*) või oleks üksikvokaalne. Seega: *vägevaist tegudest, kaugeis külades* („*külis*“ on vähem soovitatav), *ametlikes asutustes* („*asutusis*“ pole nii hädapärane), *vanemaile inimestele* (võimalik ka *inimesile*). i-mitmusliku sõna atribuudina tuleb tarvitada ka *neis*, mitte „*nendes*“: *neile ettepanekuile* (mitte „*nendele ettepanekuile*“).

Mitte „*kõikidel rahvastel*“, vaid *kõigil rahvastel*. Terutatagu, et sõna *kõik*, kui see esineb atribuudina nimisõna ees, on väga soovitatav tarvitada i-mitmuses, ükskõik kas see nimisõna on t- või i-mitmuses; seega *kõigil rahvastel* (või *rahvail*), *kõigile inimestele* (mitte „*kõikidele inimestele*“). Küll aga võib üksikult tarvitada *kõikidel, kõikidele* jne.: *kõikidele* (ehk *kõigile*) *andestati*.

Mitte „*kõikide rahvaste*“, vaid *kõigi rahvaste*.

Samuti tuleb nimisõna atribuudina tarvitada lühemat genitiivi *kõigi*. Üksikult võib olla ka *kõikide*: see on *kõikide* (ehk *kõigi*) päralt.

Eelistavalt *-like* (mitte „*-likkude*“). Sel puhul tähendatagu, et lik- ja nik-sõnadel tuleb mitmuse genitiivis võimalikult eelistada või koguni järjekindlasti tarvitada lühemaid vorme *-like* ja *-nike*: *mõistlike ametnike* (pro „*mõistlikkude ametnikkude*“) tegevus; lõpp „*-likkude*“ teeb need iseenesest juba pikad sõnad asjatult pikaks ja lohisevaks. Sama kehtib ka *stik-*sõnadel kohta: *laevastike* (pro „*laevastikkude*“).

KEELELINE HARJUTUSÜLESANNE

ALLPOOL anfkse harjutusülesandena rida lauseid, milles tuleb t-mitmus asendada i-mitmusega ja „tleda“-vormid *tella*-vormidega; seejuures märgitagu ka vormid, kus t-või d-mitmus võib või peab jääma. Et ülesanne oleks mitmekülgsem, siis on selles pandud esinema ka mõningaid ilmselt halbu keelendeid, nagu nn. „saab“-tehtavik, näit. ahju „sai köetud“ (peab olema: *ahju köeti*), millist viga kõnekeeles väga palju esineb.

1. Varematal aastatel sai mõnda menetletud.
2. Kindralitel, kes söitsid toredates vankrites, olid teenrid kaasas.
3. Nad olid ilusates valgetes riietes.
4. Mehed seisis sügavates mõtetes.
5. Niisugustest erakordsetest vastustest kõik olid üllatatud.
6. Isiklike ja ühiskondlike kohuste hulk on muutunud endisest suuremaks pea kõikide elanikkude juures.
7. Ta taotses oma tulevikku kujutleda väga ilusates värvides.
8. Nende kirjanikkude teostes saab jutustatud meie muinaskangelaste vägevatest tegudest.
9. Kõikidest nendest küsimustest oli ta põhjalikult mõtisklenud.
10. Eesmärki, mida taotletakse, on mul raske kujutleda.
11. Küsimust sai arutletud nendel koosolekutel sagedasti ja kaua.
12. Esitlege meid nende huvitavatele välismaalastele.

Vastavad parandused on trükitud kursiiviga

1. Varemäl aastäl meneteldi nõnda.
2. Kindralil, kes söitsid toredais vankreis, olid teenrid kaasas.
3. Nad olid ilusais valgeis riideis.
4. Mehed seisis sügavais mõtteis.
5. Niisuguseist erakordseist vastuseist olid kõik üllatatud.
6. Isiklike ja ühiskondlike kohuste hulk on läinud suuremaks peagu kõigil elanikel juures (või: kõigil elanikel).
7. Ta taotses oma tulevikku kujutella väga ilusais värvides (või ka: värves).
8. Nende kirjanike teostis jutustatakse meie muinaskangelaste vägevaist tegudest.
9. Kõigist neist küsimustest (ka: küsimusist) oli ta põhjalikult mõtiskelnud.
10. Eesmärki, mida sellega taotellakse, on mul raske kujutella.
11. Küsimust aruteldi neil koosolekutel sageli ja kaua.
12. Esitlege meid neile huvitavale välismaalastele (või: välismaalasil).

ENKS Tüt. Eragümn.

Gunnar Gunnarsson: „Borgi rahvas“

SELLELE, kes järjekindlalt on lugenud „Põhjamaade Romaanide“ sarjas ilmunud teoseid, võib lõpuks tõendada, et need ei too talle enam kuigi palju uut ega aseta teda uute probleemide ette. Sest need autorid käsitlevad kõik üldinimlikke ja alati uusi probleeme, nagu: vanemate ja laste vahekord, indiviid ja mass, inimene ja loodus ja — tähtsaim ning sügavaim — inimese ja Jumala vahekord. Siiski loeme innukalt iga järgnevat teost, sest need probleemid huvitavad meid ikka ja tüütamata võlub meid nende karge südamlük stiil.

Käesolevas Gunnarssoni romaanis „Borgi rahvas“ tutvume vana Islandi talupojapealiku Öryguriga, kelles on kehastatud talupoegade sügavahingelise, looduselähedase, kaugelenägeliku juhi tüüp. Ta kuulub Borgi sugukonda, mis evib juhtiva koha saarel, ja selle tõttu selle sugukonna liikmed ei pea arvestama mitte ainult ennast, vaid ka sugukonna au ja positsiooni säilitamist.

Nad on suurte võimetega, need Borgi sugukonna liikmed, kuid suurim nende võimetest on vahetegemine hea ja kurja vahel. Neil on jumaliku läbinägevust, inimlikku mõistmist, teravat enesekriitikat ja heldet armastust oma lähimete vastu. See kõik ei tee neid uhkeks; mitte uhkuse pärast ei hoiata nad kõrgel Borgi talu nime, vaid seepärast, et neile tundub — seda tahab Jumal, seda vajab kogukond ja — see on nende kohus. Nende süda on puhas ja pilk selge, ja kui nad patustavadki, siis lunastavad nad oma süü sügavate kannatustega, puhastades nii oma südame ja jõudes siiski headusele, kuhu nad nende kannatusteta võib-olla kunagi poleks jõudnud. Kõiki neid tegusid juhivad aga Jumal, kes teab, kui head on need inimesed tõeliselt ja iga sündmusega — paistku see esiti kas hea või kurjana — viib ta neid ikka täiuslikkuse poole. Lk. 258 väljendab seda „ühesilmaline võõras“: Iga inimese hinge on rajatud tema tegude eeldused. Oma olemuses kannab ta oma saatust. Selviisil saavad kõik inimese teod, kurjad ja head, tema olemuse laadi loomulikuks tulemuseks. Loomulikud teod on aga head teod.

Autor on käsitelnud üksikasjaliselt psühholoogilisi probleeme, kuid tegelaste konkreetses tegevuses on jäänud tagaplaanile. Mõnel juhul see natuke nagu segabki, näit. kirjeldatakse Ormari 10-aastast viiuliõpingut vaid pooleleheküljelise tekstiga. Psühholoogiline külg on selle eest täiuslik, nii et suudame mõista neid paljukannatanud sügavuslikke inimesi ka siis, kui nende teguviisi meile on võõras ja võib-olla isegi põhjendamatu paiste. Ja kunagi ei oskaks me arvata, et see teos tõeliselt on algaja kirjaniku töö.

See Islandi omapärase looduse taustal kirjutatud peagu piibellik raamat paneb meidki oma igapäevaste toimingute vahelt mõtlema oma südame ja tegude headusele ja sellele, mis asub tihti kõige igapäevase ja ebameeldiva taga.

Tarmo Kard

Terasene ratsavägi

Vestlus sõjavankrite ajaloost

KUI inimesed saatuslikes võitlusis üksteisele vastu astuvad, on nad alati selle üle mõtelnud, kuidas tehnika abil ülekaalu saavutada. Kuid kogemused on näidanud, et ka kõige kuratlikemad sõjatehnika saavutised evivad vaid mööduvaid tulemusi, et mõtlev aju neile varsti kaitsevahendid vastu seab ja et lõppude lõpuks ainult inimese sõjaline tublidus võidab.

Juba aastatuhandeid on jalgväelased seda vaatepilti taluma pidanud, kuidas vankrid metsikult piisutatud hobustega mürinal lähenevad, et lahingukorda segi paisata. Assüürlaste, egiptlaste, kreeklaste ja roomlaste ajalugu teab palju neist hirmutamishahendeist, neist soomusvankrite algvormidest jutustada. Hädaohtlikul tunnil haarati kinni hädaabinõust — vankrid asetati tihedasti üksteise ligi. Selle valli tagant võidi vaenlase rünnak sageli otsustavalt tagasi lüüa. Veel kolmekümneaastases sõjas olid vankerkantsid üldiseks laagrikaitseks ootamatute kallaletungide vastu. Neid barrikaade tarvitati peale selle fänavate ja sildade sulgemiseks, külgakaitseks jne.

Keskajal olid tarvitusel hiiglaslikud tormivankrid. Need pidid müre purustama ja evisid langesildu vallide ja kraavide ületamiseks. Mitmekülgne geenius Leonardo da Vinci tegi visandi ühest isenesest liikuvast vankrist, mida ta ise pidas võitmatuks. Ideerikas kunstnik, kes tegeles muuseas ka lennukatsetega, viis oma kavatsatud soomusvankri saladuse endaga ühes hauda.

Sõjaliselt väga suure tähtsusega omas plahvatusmootori leiutamine. Paul Daimler ehitas juba 1904 esimese soomusvankri, mille tagaossa tehti ase ühele kiir-tulirelvale. Ometi olid need Maailmasõja algul patrullimiseks tarvitavad soomussõidukid teede või kindla pinnaga seotud.

Uut relva hakati energiliselt täiendama ja uuendama mitmete leidurite poolt liitlaste armees. Tähtsaimaks uuenduseks olid kaks roobasketti, mis võimaldasid masinal üle kraavide, aukude, traatföketega ja kallakute ronida. Et sakslased

teada ei saaks uue relva tarvituselevõttu, andsid liitlased neile soomusvankreile ehitamise ajal tähendusriikka nime „tank“, s. o. vedelikunõu.

Tankide sisseastumine Maailmasõja lõppaktis paistis liitlastele seepärast tulemusi töotavana, et polnud küllaldaselt aega tõrjet rahuldavaks muuta. Kui esimesed neist teraskolefistest udupilveis tontlikult üles kerkisid, näisid nad võitmatuina. Kuid vaevalt oli üllatus möödas, kui tunni nende haaratavust. Liikuvam inimkeha võis märkamatu nendeni rühkida ja koletilise käsigranaatidega lõpu teha; ka oli nende suur ja massiivne kogu suur-tükiväele heaks märgiks. Kui ahelikud nendele lakkamatult edasi rühkivaile, kõike lõmastavaile teemurdjaile järgneda ei võinud, jäid soomusvankrid sageli oma võiduka tormamise ohvriks. Tagasitõõle löigati neil ära, enne kui nad suutsid oma laskemoona- ja bensiinitagavara täiendada.

Kõikide maade sõjaväelased on pead mürdnud, kuidas näeb välja tulevane sõda. Tankide tarvitavuse ja ülesannete üle on vaated mitmekordselt kõikunud. Mõningate sõjakirjanike vaatluste järgi jagatakse võitlusväli üleni üksikgruppideks ja vastupanupesadeks, mida igaüht omaette tuleb vallutada. Soomusvankreil on tähtis osa läbimurdeil ja takistuste hävitamisel. Hoolimata nende kiirusest on nende tegevuspiirkond piiratud, kuna nad ei või küllalt kaugelt eemalduda oma reservidest. Sõjateaduslik kirjandus on ühel nõul, et mehhaniseeritud osad maade vallutustel ja julgeoleku kindlustamisel eesmärgi saavutavad ainult teiste väelikkidega koos.

Soomusvanker polegi meie tehnilisel ajastul saanud olevikusõja valitsevaks, selle asemel ainult tähtsaks lisarelvaks. Ta on inimese fantaasiat ikka köitnud, kuna ta enne kõike mõjutab vaenlase meeleolu ja paneb proovile ta närvid.

Terasene ratsavägi, mille inimene on oma ajast võlunud, aitab tulevastes sõdades ainult selle võidule, kes seda terasest ratsaväge ärksama vaimuga ja kõigutamatult südameverega juhtida oskab. See on tähtsaim kõigist.

Heino Rand
Gustav Adolfi Güm..

Atentaat

Keiser Aleksander 2-le

MOM kõneleb ajalugu, tapeti keiser Aleksander 2. wandeletslaste poolt. Meist wandeletslasidest ja nende tegewusest tahan allpool anda lühikese ülevaate.

7. weebuaril 1878. aastal ilmub Peterburi linnapea kindral Trepowi juure noor kehwasürietatud daam. Ta esitab kindralile palwekirja. Mjal, mil Trepow seda loeb, tulistab naine teda kahel korral rewolwrist. Naine wahistatakse ja tehakse kindlaks, et ta põlvneb suursugusest perekonnast. Oma tegu seletab ta kui kättemaksuakti Trepowile, kes oli lastnud wangistada üliõpilase Bogoljubowi ja teinud korralduse tema piinamaieks, mis wiidi täide kõige metssikimal kombel. 12. aprillil wandeletslaste istungil seletab Wera Sasulitsh (mii oli terroristi nimi, kes tappis 07. 02. Trepowi), et ta tunneb suurt rõõmu sellest, et sai tappa kindrali. Wandeletslaste aga teeb imestamapanewa otsuse — ta mõistab jükkaluse õigeks. Rahwas wõtab teda kohtuhoonest

wäljumisel vastu kui tangelast. Ta kantsitse Trepowi maja ette ja pannakse toime meeleanaldus. Siin segab end wahela sandarmeeria ja waheluhtumil lõppedes on meeleanaldajad kaotanud mitu isikut. Selle protestiks tekiwad samasugused meeleanaldused Kiiewis, Moskwas, Hartowis, Odesjas ja mujal. Odesjas wangistatakse sealne rahutuste õhutaja Kowalski. Ta hukatakse augustis. Kaks päewa pärast tema tapmist tapetatakse kindral Mesentjow päiwe päewa ajal puksiipistega tema jüdamesse. Kindral Mesentjow oli karmikaeline mees ja oli jee, kes andis käsu Wera Sasulitshi wangistamiseks. Kuid ei leitud kumbagi: ei Wera Sasulitshit ega Mesentjowi mõrwarit.

Et terroriistlikud aktid jätkusid, määras keiser kuritegude arutajaks wandeletslaste ajameele sõjakohu. Sõjakohus käis nihilistidega ümber wäga karmilt, mõistes neid eranditult poomissurma. Kuid hoolimata karmidest karistustest ei lakanud terroriistlikud aktid. Mii lastakse weebuaris jällegi maha Hartowi kuberner würst Krapoffin.

Meile atentaatidele järgneb peagi atentaat keisrile enesele. Vihawõttepühade ajal langeb Talwepalee jaalis raske kroonlühker, ent õnneks ei saa keegi wigastada.

Kahe päewa möödudes korraldatakse uus atentaat keisrile tema Talwepalee ees wiibides. Teda tulistatakse selja tagant, kuid laud ei taba. Nihilist, kes õjutus rahwakooldiõpetajaks Saratowist, wangistatakse.

Kahe nädala möödudes sõidab keiser keisrinnaaga Krimmi. Sealte naastes korraldatakse talle jällegi atentaat, kuid ta jee nurjub.

Järgmine atentaat leiab aset 17. weebuaril 1880. a. Talwepalees oli ette nähtud fell suus õhtul perekondlik kooswiibimine. Enne seda weskleb keiser kabinetis oma naisewenna — Hessent printsiiga ja tema poja — Bulgaaria würstiga. Alumiisel korral ootab ihwakkewäe ohwitserid lauda ja ütleb: „Müüd istuwad härrased lauda“.

Nõuk. Vene lendurid langevarjudel maandumas

mõteldes härraste all keisrit ja tema külalisi. Waewalt sai ta aga need sõnad kuulda, kui käis kohutaw kätsumine. Tuled kustuti. Meeskonnaruumist tuli suitsu ja kostis haawatute oiged. Süüdati tuled ja mindi meeskonnaruumi. Leiti 19 surmat ja 48 raskesti haawatut. Keisri isik jäi aga puutumata. Juurdlusel selgus, et atentaadi oli toime pannud nihilist Stepan Kalkurin, kes töötas palees remonttöölisena. Ta tundis üht sandarmit ja sellepärast tunni tema vastu usaldust ega otstnud teda läbi. Nii oli ta toime taand palee keldrisse üle wietikimne kilo dümamiiti. Kuid sellest hulgast ei piisanud veel tagajärjekaks atentaadi läbiwiimiseks. Ühes Kalkuriniiga hukati ka Dneskas wangistatud Kwatowski, kelle juurest leiti Lahwepalee püaan.

1880. a. üürisid nihilistid Sadowaja tänawas asetatud juustupoe. Poe omanikuks oli aadli-foofi nihilist Bogadonowitsch, kes esines Kobošewi nime all. Naisrewolutsionäär Zakimowa mängis ta naise oja. Nad kaewasid tunneli tänawa alla. Mulla asetajid nad juustutünnidesse. Juustutagawarad püüdisid neil ainult sellega, mis neil letil leibus. Seetõttu otstutati atentaat ringimata läbi wiita. Kui niinid poleks pühawatunud wõi poleks andnud soowitawaid

tagajärgi, pidi üks nihilistidest wiskama pommi. Wiimse abinõuna, kui faks eespoolnimetatud wiisi poleks andnud soowitawaid tagajärgi, pidi jeltimees Sheljabow keisrit rewolwrist tulistama.

15. weebbruaril sõitis keiser läbi selle tänawa, kuid siis polnud veel niinid kohal.

10. märtsi õhtul wangistati üliõpilane Trigonja, kuid ta ei andnud wälja oma kaaslasti. Neile jaadi jälile teisel õhtul, kuid tõenduste puudusel ei mõetud midagi ette. 11. märtsi õhtul on Jesse Helfmanni korteris koosolek, kus esineb Perowskaja, maniffedes ettewaatuslele ja kindlasti nõudes atentaadi läbiwiimist pärast wahparaadi.

12. märtsi õhtul asuwad keemik Kibaltshitsch ja merewäeohwiter Suhhanow pomme valmistama. Hommikuks on 4 pommi wedela nitroglütferiiniga täidetud ja need antakse neljale isikule: Rõssjakowile, Grinewitskile, Mihailowile ja Zemeljanowile. Perowskaja määrab neile kohad Katarina kanali ääres.

Kell 2.20 ilmuvad keiserlikud sõidukid. Mäe-instituudi üliõpilane Rõssjakow heidab pommi. Kuid see ei tee midagi keisrile, tappes waid paar kajakat ja mõned kõrwalised isikud. Keiser astub tõllalt ja läheneb Katarina kanali kaldale. Niiud wiskab Grinewitski teise pommi, mis weereb keisri jalge ette kui walge lumipall. Kostab hirmus plahwatus. Shus keerleb inimeste kelmoffi, riideräbalaid, mööku, paguneid, pori ja lund. Warsti on porine lumi nendega kaetud. Keisril on rebitud mõlemad jalad põlwiist saadik otiaft. Tema wastas on atentaadi teostaja Grinewitski raskesti haawatuna. Keiser wiiaffe tema enese käsil kõhe paleesse, kus temal ta oma kabinetis amputeeritakse wafak jalg ihuarst Botkini poolt. Wiimast jumalaarmu annab keisrile tema pihhiisa Rõzhdestwenski. Kell pool nelk heidab tjaar hinge. Samal ajal heidab hinge ka keisri mõrjukas Grinewitski. Grinewitskil lõgataffe otjast pea ja pannaaffe piiritusse, kuna tema isik polnud veel selgitatud.

Järgneb profress, kus kaebelustena esinewad krimmiski päritolew Sheljabowi-nimeline noormees, siuüilmaline blond uciu Perowskaja, keda politsei peab Sheljabowi armuafekts. Edasi Rõssjakow ja Mihailow, siis weel Jesse Helfmann. Helfmanni korterikaaslane Sablin tappis end politsei ilmudes. Kõik kuus siüüdlast mõisteti surma. Jesse Helfmanni surmaotfus liikati mõningate asjaolude tõttu edasi. Ta jaabeti Siberisse, kus teenis palju aastaid ühes kroonufantseleis.

15. aprillil hukati wiis surmamõistetut Semjonowi platsil. Sofia Perowskaja ja Sheljabow keeldusid ainsatena jumalaarmust. Sheljabow tahtis weel rahwale kõnet pidada, kuid ta hääl jumuntati trummipõrinaga.

Nii lõppes see atentaat kurwa lõpuga nii keisrile kui ka atentaadi kordasaatjale.

*

Tuleb meenutada, et sama Aleksander 2. algas oma walitsemist rea liberaalsete reformidega — nii a. 1864 jemmawate korraldus ja kõhtureform, a. 1870 uus linnaseadus, siis weel rahwahariduse reform.

Geestimaal kinnitati uus wabameelne talurahwaseadus a. 1856, Liiwimaal a. 1860. A. 1863 laiendati talupoegade liikumiswabadust ja a. 1865 kaotati mõisnike kodufari-õigus. Lõplik teoorjute häwitamine Geesti- ja Liiwimaal toimus a. 1868.

Zoja Kleimann
ENKS Tüt. Eragümn.

Agu Ulakivi
Tartu I Gümnn.

J. Bojer: „RAHVAS MERE ÄÄRES“

JOHAN Bojeri romaanis „Rahvas mere ääres“ kohtame igapäevaseid inimesi, kalureid ja popse, kes näivad olevat harjunud kehvuse ja puudusega ega nurise eriti palju, ainult vahel, kui näib, et enam mingit muud väljapääsu ei ole. Mis nad ka teevad, nende esimene küsimus on: „Mis teised sellest arvavad?“ ja selle teiste arvamise eest on nad valmis kõik ohverdama.

Pearõhk romaanis langeb ema Lisbethile. Ta on töökas ja jumalakartlik inimene, kes kõik oma teod paneb Issanda juures arvele, kuid kunagi selle arve suurust ei tea. Samuti ei suuda ta kuidagi mõista, miks Issand just tema lapsi nii rängalt katsub. Ja viimaks arvab ta, et tema ise on kurja teinud, kui ta laskis end rikkal perepojal võrgutada ja sai vallasmaks.

Saatus tõstab ta vallaspoja Gjerti nii kõrgele, nagu ema ega ka keegi teine polnud osanud unistadagi. Kuid kelmuse läbi kaotab Gjert kogu oma varanduse, viimaks ka tervise ja leiab lõpuks ulualuse Flata kehvas popsikohas.

Ema Lisbethi vanem tütar Anne abiellub rikka perepojaga. Lõpmata hästi annab J. Bojer edasi kosjastseeni üllatust. Kuid hea partii muutub varsti pünnavaks koormaks. Väimees Peter, alati täis suuri maailmaparandavaid ideid, kaotab oma suurtalu ja peab leppima popsikohaga.

Ka nooremal tütreil Marthal ei vea. Temagi saab vallasemaks ja peab olema õnnelik, kui äärmiselt kiitsi ja õel vana küürakas lesk temaga abiellub. Isegi oma tütre peab ta võrastele andma, kuna mees ei nõustu teda majja võtma.

Ja pojal Perilgi pole õnne, kuigi ta on töökas ja kosib ka endale vastava naise.

J. Bojer kujutab meisterlikult nende rabelevate inimeste elu-olu. Ta näeb oma tegelasi kui inimesi kõigi nende hüvede ja pahedega. Ta esitab meile vaid tüki elu, küsimata, kas see meile meeldib või ei. J. Bojeri sügav kõlbeline tõsidus, meisterlik vaatlusviis ja järeleaimamatu ilus keel teevad selle romaani nauditavaks.

Frank Thiess: „TSUŠIMA“

SEE „ühe meresõja romaan“ pole küll mingi tavaline romaan, vaid hoopis erilaadne ajalookroonika romaanile omase astmestikuga. Tsušima merelahingut ollakse harilikult harjutud kujutama vene sõjamehe saamatuse ning ebasõdurlikkuse kehastusena, mis viis vene suure sõjalaevastiku paratamatule hävingule võitluses Tõusva Päikese Maa poegadega. Selle avaliku arvamise ülekohtu leevendamiseks ongi mõeldud käesolev ajalooline romaan. Siit ilmneb tõeline sangarlikkus, millega vene laevastik 1904.—05. aastal talus üliinimlikke pingutusi ning sooritas maailma ajaloos ainulaadse 20.000 meremiili pikkuse sõjaretket Balti merest kollasesse itta. Kangelaslik pidi olema see väim, mis hoidis vene meremehi ülal nende masendavate kuude vältel, kui nad sõitsid kaugele võitlusväljale täies teadmises oma paratamatust hukkumisest. Ja ometi oli see teadmine suurem kui pime ning tuubitud usk võiduses.

Teos annab huvitava ülevaate kahe suurvõimu — Vene ja Jaapani hoopis vastupidiseist arengusuundadest: manduv tsaristlik bürokraatia ning korruptsioon pidi põrmu langema elujõulise ning tahtelise rahva reaalseist olusuheteist inspireeritud võimsa ekspansiooni ees!

Väljendusvormilt on romaan sorav, lopsakas ja hästi arusaadav. Mitte raskepärane lauseehitus, vaid särelev ning küllalt omapärane stiil ja toredad väljendused sunnivad lugejat eeltoodud omadusi imetledes kohati peatuma. Esitatud ajaloolised faktid tuginevad rangele tõelisusele ja küllaltki usutavaile allikaile; nende kaunistamiseks mõeldud kirjeldused on mõju-rikkad ja usutavad. On ilmne, et autor on andnud oma parima, et teha oma raamatut ühtlasi paljuloetavaks. Sündmustiku traagiline ja põnev arenemine, vägev kulminatsioon ja lõpp, mis nii iseloomulik ühele kangelasloole, panevad lugeja küll mõtlema, et ajalugu on vaid satiiriliste tragöödiate lõppematu ahel, mis üha näib korduvat.

Andrus Juhani illustratsioonid

Ain Ainsaar

Tartu I Gümnn.

ANONYMUS: ÜHE NORRA REISI KROONIKA

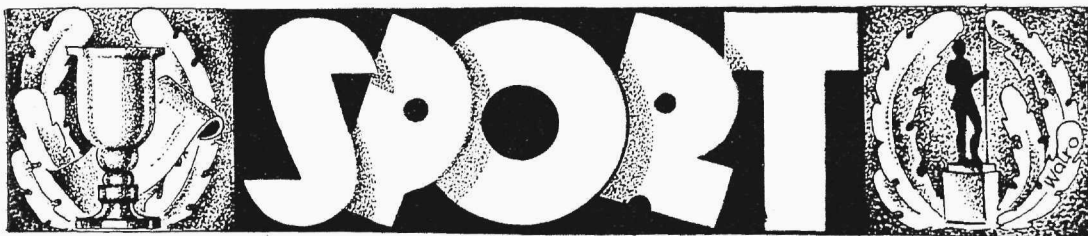
Trükitud Noor-Eesti kulu ja kirjadega Tartu linnas aastal 1939

SELLES eesti kirjanduse ainulaadses raamatus jutustab Friedebert Tuglas vana isa Jannseni koolmeisterliku muhedusega lõbusaid lugusid ühest Norra reisist. Postipapaliked arusaamised selle maailma imeväärsetest ja targastiseatud asjadest nõuavad ka jannsenlikku stiili ja selliseid sugemeid leiamegi vaadeldavast teosest üsna ohtrasti. Kõige selle taga tunneme aga ära Tuglase enese omapärasust ja omapäratsemisetahet. Ometi on selles muidu nii paindlikuks kujunenud ülemeelikus ja koomilises sõnastusviisis ka mõningaid konarusi ajalehežargooniliste sõnaväänamiste arvel, näit. simpatii, simfonii jne. Kuid see ei kahanda selle raamatu kui lõbusa vahelugemise väärtust ja stiili sädelust, mis võidab eriti seetõttu, et tänapäevale hästisobivat sisu on pakutud vanas vormis ja nii mõnigi kord huumori ning teravmeelsusega.

„Ühe Norra reisi kroonikas“ on palju elavalt nähtud episoode, nagu rongi maa alla juhtimine, kui mägi vastu tuleb, ja pilvede ning vihma üliküllus Norras. Sellest vist juhtubki, et Tuglas vihma julgeb soovitada väljaveoartiklina.

Raamatu on illustreerinud Andrus Johani niisama lõbusalt ja motiivistikult primitiivselt, nagu see teoski on kirjutatud. Ühe Norra reisi kroonika loetakse kahtlemata läbi üle söömuga.

Ralf Parve

Killuline kiri pealinnast

KUI panna käsi südamele ja olla otsekohene, siis peab kahetsevalt märkima, et õppur-sport on viimaste aastatega kaotanud väga palju oma elujõust. Millest see on tingitud — kes seda teab, aga hoog, mis valitses koolinoor-soo spordirindel 5—6 aastat tagasi, on peagu täiesti haihtunud.

Mark, Pästlane, Pulk, Saar, Ignatjev... — need olid omal ajal nimed, kellele osalisel õhutusel meie õppursport kujundas endale tugeva selgroo, olles tõhusaks taimelavaks meie üldisele spordielule. Vastastikused linnavõistlused koolinoorte vahel, noorustelest leegitsevad kohalikud meistervõistlused ja üleriigilised spordi-paraadid olid tõukeks üha parematele tulemustele.

Veel kaks aastat tagasi näis, et sellised nimed nagu Hallik, Kaldre, Veski ja jt. suudavad huviragemist spordi vastu koolinoorte seas pidurdada, kuid asjatult. Nimetatud õppurid, lõpetanud kooli, viisid endaga ka selle viimase vaimustuskübemekese, mis seni noortes oli pesitseenud. Sellest ajast alates on toimunud järjekindel langus õppurspordis nii osavõtjate arvu, huvi, kui ka saavutuste suhtes. Võib õigustatult tähendada, et õppursport seisab praegu savist jalgadel.

Tugevaimaks spordikooliks pealinnas võib õigustatult pidada Tallinna Rahvaülikoolide Seltsi Erakolledži, sest selle õppurkonda kuulub terve rida noori, andekaid spordipoisse. Kõigepealt peab mainima sprinter E. Kleis'i, kes tänavu viienda eestlasena kattis 100 m alla 11 sek., kuigi tuule soodustusel. Meie „kõigi aegade“ paremustabelis seisab ta seega viiendal kohal ajaga 10,8. Peale selle on K. hüpanud kaugust 6,71, kolmikut 13,59 ja katnud 200 m tõkkeid ajaga 28,3. Teise jooksjana võib märkida E. Ulevainu, kes joosnud 400 m ajaga 51,9 ja 1000 m 2,43,1. Hüppajaist väärivad väljatõstmist A. Jürisson, L. Kiisa ja I. Sulg. Neist esimene ületas kümnevõistluse meistervõistlustel üllatuslikult teivashüppes 3,65, pääsedes sellega meie paremustabelis neljandale kohale. Ühtlasi saavutas ta kena punktide kogusumma kümnevõistluses — 5191 p. Kaks viimast on ületanud kõrgushüppes korduvalt 1,75. Nooremaid jooksjaist väärivad mainimist veel K. Sallo ja H. Gross — eeldusi hellitada lubavad sprinterid. TRS Erakolledži õppurkonda kuulub ka Läti vastu esmakordselt korvpalli rahvusmeeskonda määratud kiire ning taibukas korpallimängija R. Press.

Omaaegne pealinna tugevamaid spordikoole — Gustav Adolfi Gümnaasium, on aga õige kokku kuivanud oma jõudude poolest. Ainsatena väärivad väljatõstmist E. Uuehendrik, kes korduvalt kerge kuuli tõuganud üle 16 m piiri; noor sprinter H. Truusõõt, kelle parim aeg 11,5; H. Sikk, kes katnud 60 m ajaga 7,2; 1,70 kõrgust hüpanud E. Neumann ja korv- ning jalgpallimängija, kooli spordi hing — Luuk.

Eelmise kooli põlisemaid rivaale, Vestholmi Gümnaasium ei või samuti uhkustada sportlaste rohkusega. Kergejõustikus on kooli suurimaks nimeks R. Sallo, kes kattis tänavusel hooajal 100 m ajaga 11,2, kuna ujumises seisab 100 m vabaujute esirinnas H. Laagus, kes tänavu korduvalt kattis nimetatud distantsi ajaga alla 1.10,0. Tema parimaks ajaks jäi 1.08,0. Käsi-pallureist on silmapaistvamate võimetega R. Ugam, mistõttu ka tema määrati rahvusmeeskonda.

Ühe katuse all töötavate 2. Poeglaste Gümnaasiumi ja Majanduserikooli õpetajaskonnas ei suhtuta spordisse sedavõrd pedantselt kui nii mõneski teises koolis. Kõrgushüppajad E. Pilliroog ja O. Jürimäe on oma saavutustega õppurkonnas hästi tuntud, samuti kettaheitja U. Raadiko. Üllatusmeesteks olid tänavu G. Mitt ja A. Herodes. Esimene kattis 60 m ajaga 7,2, kuna teine tõukas rasket kuuli 12,89, mille puhul euroopameister A. Kreek lausus, et poisil on olemas eeldused, et saada kord tema troonipärijaks.

Teistes koolides pole sport just kuigi mainimisväärsel tasemel. Võiks veel märkida M. Roomeret Riigi Tööstuskoolist, kes katnud 1000 m ajaga 2,43,6. R. käis kevadel ka Helsingis võistlemas, kus olümpiastaadionil algajate klassis jäi 2000 m-s viiendaks.

Tänavused Tallinna koolide meistervõistlused kergejõustikus jäid mõningatel põhjustel pidamata ja sellest tingitult ei tulnud õppurspordi rindel eelmiste aastate eeskujul juure ka uusi nimesid, mistõttu siinkohal on ainult vanu tuuse mainitud. Tütarlapsed pole aga väljaspool kooli peagu millegagi toime tulnud. Üldse on selgusetu, kas koolide naiskergejõustik endast edaspidi mingit elumarki annab, sest meie naissportlaste arv on niigi väga väike ja juurdekasv halb.

„Tuleviku Radade“ võistlused

1. „Tuleviku Radade“ võistlus artikli, jutustuse ja luule alal

MEIE koolinoorsoo hulgas on alati leidunud õpilasi, kelle kirjutamishuvi pole piirdunud üksnes sellega, mida nõuab kool. Need noored oma varaste katsetega kui esimeste tiibadeharjutustega on tihti pannud püsiva aluse edaspidisele omaloomingule, mille väärtus nii mõnigi kord on osutunud kogu eesti kirjandust rikastavaks.

Et nendele gümnaasiumi, kesk- ja kutsekoolide noortele võimaldada vaba omaloomingu avaldamist, see on kogu aeg olnud „Tuleviku Radade“ peamiseks eesmärgiks. „Tuleviku Rajad“ on seega kujunenud ühtlasi koolinoorte omaloomingut hindavaks asutuseks. Et seda hindamisprobleemi üleriigilises ulatuses veelgi süvendada, selleks kuulutab „Tuleviku Radade“ toimetuse käesolevaga välja võistluse

artikli, jutustuse ja luule alal.

1. Võistlusest võivad osa võtta kogu Eesti gümnaasiumi, kesk- ja kutsekoolide õpilased.

2. Võistluse teemad s. t. ainevalik on vaba, (artikli alal on soovitatav populaarteaduslik aine).

3. Artikli ja jutustuse alal tuleb võistlusest osavõtjal esineda ühe tööga, kuna luuletusi tuleb esitada vähemalt kolm.

4. Ükski võistlustöö ei tohi varem ilmunud olla üheski ajakirjas ega ajalehes.

5. Võistlusi hindab kolmeliikmeline žürii. Žürii koosseis avaldatakse hiljem.

6. Auhindadeks on igal alal: 1. auhind — 15 kr. väärtuses kirjandust või tarbeasju (vastavalt autori soovile); 2. auhind — 10 kr. väärtuses kirjandust või tarbeasju; 3. auhind — 5 kr. väärtuses kirjandust või tarbeasju.

Žürii võib oma äranägemise järele, kui võistluste tasapind on liiga madal, jätta mõningad auhinnad välja andmata. Samuti jääb võimalus anda lisa- ja ergutusauhindu.

7. Tööd tuleb kirjutada puhtalt poogna ühel küljel (soovitatav masinakiri!). Ebaselge käekirjaga kirjutatud tööd hindamisele ei tule! (soovitatav DIN-formaat A 4; 210 × 297 mm).

8. Tööde esitamise viimaseks tähtpäevaks on 31. jaanuar 1940.

9. Tööd tuleb esitada aadressil: „Tuleviku Rajad“, Elva 10, Tartu. Tööd kandku varjunime või märgusõna, kuna autori õige nimi, kool, klass ja aadress asugu kaasalisatud kinises ümbrikus.

10. Võistluste tulemused kuulutatakse välja hiljemalt „Tuleviku Radade“ märtsikuu numbris; auhinnatud tööd ilmuvad „Tuleviku Radades“.

2. Võistlus „Tuleviku Radade“ levitamise alal

Kuna „Tuleviku Rajad“ on kujunenud ainukeks Eesti koolinoorsoo ennastarendava omaloomingu ajakirjaks, siis õpilaste eneste huvides on tingimata tarvilik, et ajakirja levik oleks võimalikult suur.

Selleks kuulutab „Tuleviku Radade“ toimetuse käesolevaga välja võistluse

„Tuleviku Radade“ levitamise alal.

1. Võistlusest võtavad osa kõik gümnaasiumid, kesk- ja kutsekoolid (kus mitu erineva astmega kooli koos, seal kõik korraga) vastavalt oma õpilaste arvu proportsionaalsusele.

2. Võistluste läbiviimine jääb igas koolis „Tuleviku Radade“ toimkonna hooleks.

3. Võistluste hindamise huvides tuleb ajakirja toimetusele hiljemalt 31. veebruariks 1940. teatada: a) õpilaste arv koolis, b) kui palju müüdi „Tul. Radade“ nov., dets., jaanuari- ja veebruarikuu numbreid, kusjuures vastav arv on koolis olevate õpilaste arvu jagajaks.

4. Kolmele parimale koolile jagab toimetuse õppeaasta lõpuks auhinnaks kirjandust.

Toimetuse asjus

„Tuleviku Radade“ jaanuarinumber ilmub 15. jaanuaril 1940., veebruarinr. 15. veebruaril 1940. jne. Kaastöö saatmise viimaseks tähtpäevaks on iga eelmise kuu viimane päev.

*

Toimetuse palub rõhku panna sellele, et kõik kaastöö käsikirjad kirjutatakse puhtalt ja selgelt poogna ühele küljele, kusjuures tuleb paranduste tegemiseks ruum jätta.

*

Koolide ajakirjade toimetusi palutakse saata oma 1939./40. a. õppeaasta esimesel pooltel ilmunud ajakirju „Tul. Radade“ toimetusele tutvumiseks ja arvustamiseks.

*

Kõikides koolides, kus „Tuleviku Radade“ toimkond käesoleval aastal on veel moodustamata, palutakse seda teha viibimata ning saata toimkonnaliikmete nimed ja aadressid toimetusele hiljemalt 20. dets. 1939.

TOIMETUS: Tegevtoimetaja: ROBERT REBAS. Vastutav toimetaja: ALEKSANDER VAIGLA. Toimetuse nõukogu: ALEKSIS KUUSIK, JOHANNES AAVIK, HENNO JÄNES, HELENE JUTT, ELMAR ETVERK. Ajakirja toimkonnad: igas gümnaasiumis kolm (keskkoolis kaks) õpilasesindajat + õpetaja.

VÄLJAANDJA: Eesti Keskkooliõpetajate Kogu. Ajakiri ilmub kord kuus. Üksiknr. hind 25 snt. **Toimetus:** „Tuleviku Rajad“, Elva 10, Tartu. **Talitus:** Tatari 21-a, Tallinn. EKESKO posti jooksev arve nr. 781.

„Tuleviku Radade“

toimetuse aadress on:

„Tuleviku Rajad“

Elva tänav 10, Tartu

Kõigi ajakirja toimetusse puutuvate küsimuste puhul pööruda sellel aadressil. Samuti ajakirja tellimise suhtes (eksemplaride arv kooli kohta, ajakirja saatmine jne.).

„Tul. Radade“ üksiknumbrid on müügil

Tallinnas:

„Koolikooperatiivi“ raamatukaupluses
ja Balti jaama raamatukapis.

Tartus:

„Postimehe“ raamatukaupluses ja
„Pressas“

„Tuleviku Radade“

talituse aadress on:

„Tuleviku Rajad“

Tatari t. 21-a, Tallinn

Sissemaksud müüdüd eksemplaride eest toimetada sellel aadressil või EKESKO posti jooksvale arvele nr. 781.

Märkus: Igal koolil on õigus 10% sisselaekunud müügisummast maha arvata ajakirjade saatekuludeks. Kus vastavad kulud puuduvad, seal jääb nimetatud summa müüvale organile („Tul. Radade“ toimikond, kirjandusring, kooperatiiv jne.). Protsent ühelt numbrilt on 2,5 senti.

Väärtkirjandust noortele!

Punasekaaneline sari „MINU RAAMAT“ on koostatud maailmakuulsaist noorsoojuttudest. Need on püsinud armastatuna aastakümneid ja moodustavad n. ü. noorsookirjanduse raudvara. Kauni välimusega sari on trükitud heale paberile ja on rikkalikult illustreeritud. Sari on soovitatud Hamini poolt.

H. Sienkiewicz : LÄBI MUSTADE MAA	kr. 2.50
L. M. Montgomery : PUNAPÄINE ANNE	.. 2.00
L. M. Alcott : VÄIKESED MEHED	.. 2.00
R. J. Stevenson : RÖÖVITUD POISS	.. 2.00
Jean Webster : PIKAKOIVALINE ISA	.. 2.00
Louisa M. Alcott : VÄIKESED NAISED	.. 2.50
J. Hubbard : HELENA LAPSUKESED	.. 2.00
F. H. Burnett : VÄIKE LORD FAUNTLEROY	.. 2.00
M. Twain : TOM SAWYERI IMELIKUD JUHTUMUSED	.. 2.50
.. PRINTS JA KERJUS	.. 2.50
D. Defoe : ROBINSON CRUSOE	.. 2.00
H. Beecher-Stowe : ONU TOMI ONNIKE	.. 2.50

Peale nende kõikide kirjastuste raamatud saadaval.

Raamatud on saadaval igas paremas raamatukaupluses. Hinna maksjale posti j. a. nr. 760 läheta, raamatud kuludeta kätte

K.-Ü. „RAHVAÜLIKOOI“ Tallinn, Harju tän. 48,
Pärnu mnt. 10

Kõik koolitarbed

*leiate Teie alati suures valikus
odavate hindadega*

K. K. Ü. „TÖÖKOOLIS“

Tallinn, Pärnu maantee 28
Rakveres, Tallinna tänav 24

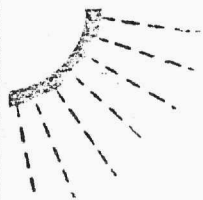
Kõrgekvaliteetsed
ning alati värsked on

A/S
A. Brandmanne

kakao, šokolaad ja kompvekid,
mis näitustel hinnatud kõrgemate auhindadega (Grand Prix)

Numbri hind 25 senti

„PÄEVALEHT“

ON

PÄIKESEKS NII NOORELE KUI VANALE

„LASTE RÕÕM“

ON LASTELE KASVA-
TUSLIKUKS ALUSEKS

KIRJANDUSE
KOOLIRAAMATUTE
KOOLITARVETE
ALAL RAHULDAVADTEID
TÄIEL MÄÄRAL

„PÄEVALEHE“ RAAMATUKAUPLUSED

TALLINNAS, SUUR KARJA TÄNAV 23, PIKK TÄNAV 2

